

Hanna Karppinen

Rankkoja tarinoita ja kevyitä kehyksiä

Muodonmuutoksen ja rankan taustatarinan yhdistävän realityn konseptin rakentaminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuvan ja television tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

8.11.2023

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Hanna Karppinen
Otsikko:	Rankkoja tarinoita ja kevyitä kehyksiä – Muodonmuutoksen ja rankan taustatarinan yhdistävän realityn konseptin rakentaminen
Sivumäärä:	39 sivua
Aika:	8.11.2023
Tutkinto:	Medianomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Elokuvan ja television tutkinto-ohjelma
Ohjaaja:	Lehtori Annakaisa Sukura

Opinnäytetyö käsittelee muodonmuutosrealityja, joissa keskeisessä roolissa ovat päähenkilön rankat taustatarinat. Tällaisia ohjelmia on tehty jo 1950-luvulla, jolloin naiset kilpailivat arkensa kurjuudella siitä, kuka saisi muodonmuutoksen. Case-esityksinä opinnäytetyössä käytetään *Tuhkimotarinat*- ja *Sinkut paljaana* -ohjelmia. Tutkimuksessa selvitettiin, miten ohjelmien konsepteja on lähdetty rakentamaan ja miten konseptit ovat muuttuneet kausi kaudelta. Yhdeksi keskeisistä teemoista haastatteluissa nousi myös vastuullisuus eli se, miten päähenkilöistä huolehdittiin heidän jakaessaan rankkoja kokemuksiaan. Materiaalia kerättiin teemahaastatteluilla *Tuhkimotarinoita*-ohjelman ohjaaja-käsikirjoittaja Mape Morottajan sekä *Sinkut paljaana* -ohjelman ensimmäisen, toisen ja kolmannen kauden ohjaaja-käsikirjoittaja Vera Ols-sonin ja samoilla kausilla vastaavana tuottajana toimineen Erna Aallon kanssa.

Selvisi, että molemmissa tuotannoissa oli mietitty ennakkoon, voisiko sisällöltään kevyt muodonmuutos toimia yhdessä raskaiden taustatarinoiden kanssa. Molemmat olivat kuitenkin kokeneet sisältöjen toimineen hyvin yhteen, sillä ulkonäön koettiin liittyvän tavalla tai toisella myös päähenkilöiden rankkoihin kokemuksiin tai muodonmuutososion koettiin tuovan päähenkilöille itsevarmuutta. Molemmissa ohjelmissä konseptit olivat lopulta muuttuneet niin, että rankoille taustatarinoille oli annettu enemmän painoarvoa kuin itse muodonmuutososiolle. Keskeisimpään rooliin haastatteluissa nousi päähenkilöistä huolehtiminen. Molemmissa ohjelmissä oli mietitty sitä, miten päähenkilöitä kohdellaan vastuullisesti. Tätä oli mietitty jo casting-vaiheessa, jotta ei valittaisi kriisin keskellä yhä olevia päähenkilöitä. Tarinoista oli jätetty osioita kertomatta, jos niiden ajateltiin olevan vahingollisia päähenkilöille tai heidän läheisilleen. *Sinkut paljaana* -ohjelmassa oli käytetty psykologia tuotannon ja päähenkilöiden tukena.

Opinnäytetyössä havaittiin, että tämän tyyppiset ohjelmat, joissa on pinnallisempi ulkonäön muodonmuutos ja rankkoja taustatarinoita, voidaan nähdä onnistuneiksi ja niiden avulla voidaan lisätä tietoisuutta käsitellyistä aiheista. Olennaista on, että teki-jätiimissä luodaan toimintatapoja käsitellä aiheita vastuullisesti.

Avainsanat: Muodonmuutosreality, reality, vastuullisuus, konsepti

Abstract

Author: Hanna Karppinen
Title: How to Create a Reality TV Concept that Combines Makeover Reality and The Protagonist's Rough Backstories
Number of Pages: 39 pages
Date: 8th November 2023

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Film and Television
Instructor: Annakaisa Sukura, Senior Lecturer

The purpose of the thesis was to find out how a concept of a makeover reality that combines the rough experiences of the protagonists is created and how the concept changes from one season to another and how the concept works. Already in the 50's United States there were makeover shows where women shared their rough everyday life to win a makeover. In this thesis there are two case example TV programs: *Sinkut paljaana*, a show that's based on a BBC format *Pretty and Single*, and *Tuhkimotarinoita*, a makeover format created by Finnish Broadcasting Company Yle. The study aimed to find out how the concepts were created, how the concepts changed and how the concepts succeeded. However, one of the main topics turned out to be the responsibility over the protagonists. The interview method was a semi-structured interview. Interviewees were *Tuhkimotarinoita* director-scriptwriter Mape Morottaja, *Sinkut paljaana* director-scriptwriter Vera Olsson and *Sinkut paljaana* executive producer Erna Aalto.

The results showed that in both programs there had been hesitation whether a program that combines rough experiences of the protagonist and more shallow content of makeover could work. It turned out that both teams were content with the result and had noticed that appearance was connected to the backstories, or the protagonist got more self-confidence while experiencing the makeover. In both programs the concept changed so that the makeover became less significant than the backstory. The interviews showed that taking care of the protagonists was noted as one of the most important topics. Casting protagonist in the middle of their crisis had been avoided. Some parts of the backstories were not told if they were considered harmful to protagonist or their close relatives. *Sinkut paljaana* program had decided to get a psychologist to guide the team and support the protagonists.

The conclusion was that the type of TV programs that combine deep backstories and shallow makeover content can be seen as successful. These shows can increase the knowledge of the handled topics. However, it is important to make sure the protagonists and their backstories are handled with responsibility.

Keywords: Makeover, reality, responsibility, concept

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Reality-tv	2
2.1	Mistä reality-tv sai alkunsa?	2
2.2	Reality-tv:n genret	4
3	Muodonmuutos-reality ja sen vaiheet	6
3.1	Muodonmuutosohjelmien varhaiset vaiheet	6
3.2	2000-luvun muodonmuutos-realityt	8
3.3	Makeunder, "luonnollisuuden" esittämistä	11
4	Muodonmuutos-reality ja rankat kokemukset realityformaattissa	12
4.1	Sinkut paljaana -ohjelman formaatti	12
4.2	Tuhkimotarinoita-ohjelman formaatti	14
4.3	Rankkoja tarinoita ja kevyitä kehyksiä	15
4.4	Päähenkilöiden casting ja sen vaikutus käsikirjoitukseen	20
4.5	Hostin castaaminen ja hostin rooli	23
4.6	Vastuullisuus ihmisten traumojen äärellä	26
4.7	Konseptin muutokset	28
4.8	Konseptin onnistuminen	32
5	Johtopäätökset	34
	Lähteet	38

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe kumpuaa omista kokemuksistani TV-tuotantojen parissa. Olen tehnyt useita erilaisia ohjelmia, pääsääntöisesti dokumentaarista sisältöä ja reality-tv:tä erilaisissa rooleissa. Yksi ammattinimikkeistäni on ollut tuottaja vuodesta 2011 lähtien. En ole kuitenkaan osallistunut juurikaan ohjelmakonseptien kehittämiseen ja myymiseen. Usein ohjelma tulee käsiini siinä vaiheessa, kun sitä ryhdytään toteuttamaan. Silloinkin ohjelmakonsepti vielä elää kuitenkin, se saattaa rakentua; ja usein rakentuukin, lopulliseen muotoonsa vasta editointivaiheessa. Ohjelma saattaa myös muuttua kausi kaudelta, enemmän tai vähemmän. Vuonna 2020 sain tuotettavakseni kansainvälisen formaatin, jonka alkuperäinen versio BBC:llä oli nimeltään *Beauty Queen and Single*. Kun aloitin tuottajan pestini ohjelman parissa, oli sen nimeksi jo päätetty *Sinkut paljaana* ja ohjelman juontaja oli valittu. Suomessa ohjelman tuotti Aito Media Oy (nykyisin Mediawan Finland) Yle TV2:lle ja Areenaan. Tämä oli sarjan ensimmäinen kausi. Jaksoja tehtiin kuusi. Ohjelman idea oli olla muodonmuutosta ja deittailua yhdistävä reality. Ohjelmassa kuusi nuorta, kaunista ja paljon meikkaavaa naista poistaa meikkinsä ja menee treffeille meikeistä paljaana useamman treffikumppanin kanssa. Tarkoituksena oli tehdä leikkimielinen kokeilu, mutta herätellä myös keskustelua muun muassa ulkonäköpaineista. Minua sarjassa innosti alun perin erityisesti väärinpäin tehtävä muodonmuutos, joka julisti, että ei tarvitsekaan pyntätä enemmän vaan voi olla aivan omana luonnollisena itsenään. Formaatti ei suinkaan ollut ensimmäinen, joka käytti käännteistä muodonmuutosta, mutta se oli ensimmäinen, joka minulle tuli tutuksi. 2000-luvulla erityisesti Yhdysvalloista tuli Suomeen erilaisia muodonmuutosrealityja, joissa yhtenä keskeisenä ratkaisuna toimi kauneuskirurgia. Muodonmuutoksissa ihminen saattoi muuttua täysin eri näköiseksi. Suomessa nähtiin vuosina 2012–2019 *Tuhkimotarinoita*, jossa päähenkilöt saivat ammattilaisen käsissä muodonmuutoksen, ei tosin kirurgiaan turvautuvan, mutta jossa myös päähenkilön taustatarina oli keskeisessä roolissa. *Sinkut paljaana* -ohjelmalle on tähän mennessä tullut kaksi jatkokautta, joita en ollut itse tuottamassa, ja myös niissä päähenkilöiden taustatarinat nousivat keskeiseen rooliin. Molempia sarjoja yhdisti se, että niissä yh-

distyy sekä kepeäksi luokiteltava muodonmuutos että rankat taustatarinat. Lu-
kiessani muodonmuutosrealityn historiaa huomasin, että konseptilla oli pitkä
historia: jo ensimmäisissä muodonmuutosohjelmissa 1950-luvulla naiset kilpaili-
vat rankoilla tarinoillaan saadakseen olla päivän hemmoteltavina.

Minua alkoi kiinnostaa näiden elementtien yhdistäminen. Miten saadaan toimi-
maan konsepti, joka perustuu hyvin raskaisiin aiheisiin, mutta esitetään ke-
vyemmissä kehyksissä ikään kuin leikin kautta? Olisiko pelkän ulkonäön käsitte-
leminen näissä sarjoissa tuntunut liian pinnalliselta? Haettiin taustatarinoilla
syvyyttä ja uskottavuutta enemmän naisia koskevaan ulkonäköaiheeseen?

Halusin syventyä siihen, miten muodonmuutosta ja raskaita taustatarinoita yh-
distävät realitysarjat rakennetaan, miten ohjelman konsepti muuttuu tekemisen
myötä, mitä tekemisestä on opittu ja miten tällaisessa konseptissa huolehditaan
päähenkilöistä, jotka käsittelevät omia raskaita kokemuksiaan. Aineistoani ovat
Tuhkimotarinoita- ja *Sinkut paljaana* -ohjelmat sekä *Sinkut paljaana* -ohjelman
ohjaaja-käsikirjoittaja Vera Olssonin ja vastaavan tuottajan Erna Aallon ja *Tuh-
kimotarinoita*-ohjelman ohjaaja-käsikirjoittaja Mape Morottajan haastattelut.

2 Reality-tv

2.1 Mistä reality-tv sai alkunsa?

Reality-tv-genrestä käytetään Suomessa myös termiä tosi-tv. Tässä opinnäyte-
työssä käytän pääsääntöisesti termiä reality-tv, koska se on mielestäni ammatti-
piireissä käytetympi termi. Reality-tv genrenä on vakiinnuttanut asemaansa tele-
vision ohjelmatarjonnassa koko 2000-luvun ajan. Finnpanelin katsotuimpien oh-
jelmien TOP-listalla (viikon 50 katsotuinta lähetystä, kaikki kanavat, paras esi-
tyskertta) viikolla 42 vuonna 2023 katsotuin ohjelma on *Elämäni biisi* (YLE TV1),
jota seuraa *Tanssii tähtien kanssa* (MTV3). Nelosen katsotuin ohjelma on listan
sijalla 24 oleva *Amazing Race Suomi*. Uutisia ja Urheiluruutua lukuun ottamatta
kanavien suosituimmat ohjelmat ovat viihdettä tai realitya, muutamissa tapauk-
sissa molempia. Tämä kertoo siitä, miten seurattuja isot reality-sarjat tänä päi-

vänä ovat. Niitä tulee televisiosta parhaaseen katseluaikaan ja ne ovat keskeinen osa ohjelmatarjontaa.

Lähes koko television historian ajalta voidaan tunnistaa yksittäisiä reality-tv:ksi luokiteltavia tai sitä muistuttavia ohjelmia. Piilokameran tapaiset ohjelmat alkoivat 1940–1950-luvun taitteessa, ja niiden lisäksi nähtiin amatöörien kuvaamia *Hauskojen kotivideoiden* tyyppisiä ohjelmia. 1950-luvun loppupuolella reality-tv:n alkujuuria oli nähtävillä *Free Cinemassa*, joka kokosi yhteen uuden polven dokumentaristien tekemiä henkilökohtaisia ja asenteellisia dokumentteja. Niissä kuvattiin työväenluokkaa sekä nuoriso- ja populaarikulttuuria. Ne oli usein kuvattu käsivarakameralla oikeissa kuvauspaikoissa. (Nikkinen & Vacklin 2012, 304-305.) Yksi *Free Cineman* dokumentaristeista, Lindsay Andersson, kiteytti *Free Cineman* ajatuksen olevan, että elokuvan pitäisi olla sellaista, jota kaikki voivat ymmärtää ja arvostaa (Biressi & Nunn 2005, 44). Myös reality-tv voidaan nähdä kaikille katsojaryhmille helppona seurattavana.

Nikkinen ja Vacklin kirjoittavat, että Jonathan Bignellin *Big Brother* -teoksen mukaan tosi-tv-termi syntyi alun perin käsittämään sellaisia ohjelmia, joissa käytettiin valvontakamerakuvaa yhdistettynä kohtausten rekonstruointeihin ja kertojäänneen sekä paikan päällä juontamiseen. Yhä televisiossa esitetään vuonna 1989 alkanutta *Lain nimessä* -sarjaa, joka on yksi ensimmäisistä reality-tv:ksi luokiteltavista ohjelmista. *Lain nimessä* -sarjassa seurataan poliisien työskentelyä Yhdysvalloissa. Ohjelma lakkautettiin vuonna 2020 George Floydin kuoleman jälkeen propagandistisesta lähestymisestä saadun kritiikin seurauksena, mutta aloitettiin uudelleen eri kanavalla vuonna 2021 (Wikipedia 2023). *Lain nimessä* -sarjan ohella 1992 alkanutta *The Real Worldia* pidetään reality-tv-generen yhtenä ensimmäisistä ohjelmista. Se sai inspiraationsa 1970-luvulla valmistuneesta dokumenttisarjasta *An American Family*, jossa seurattiin tavallisen amerikkalaisen perheen elämää, mutta vastoin alkuperäistä suunnitelmaa päädyttiin seuraamaan vanhempien ero- ja eroprosessia. *The Real Worldin* lähtökohtana oli aitous, jota haettiin sillä, että hylättiin käsikirjoitus ja osallistujat suljettiin samaan taloon, ajatuksena, että lopulta he lakkaisivat olemasta kohteliaita toisilleen ja täten näyttäytyisivät aitoina. (Nikkinen & Vacklin 2012, 304–305.) Suo-

men televisiossakin nähtiin piilokameraohjelmia jo 1960-luvulla. Ensimmäinen varsinainen realityohjelma oli kuitenkin vuonna 1996 Kaliforniassa kuvauslupiin liittyvien ongelmien takia pääosin yhdessä talossa ja sen pihapiirissä kuvattu *Heartmix* (YLE) (Yle.fi 2010) ja seuraavana vuonna esitetty *Seitsemän suomalaista* oli niin ikään realityn tapainen lyhytdokumenttisarja 10 päivää samassa asunnossa asuvista nuorista (Yle.fi 2010).

Saapuessaan reality-tv toi merkittävän muutoksen kulttuuriimme: sitä ennen faktaohjelmat eivät olleet olleet pysyvästi katsojatilastojen kärjessä (Biressi & Nunn 2005, 2). Reality-tv on muuttanut television ohjelmakarttojen lisäksi myös yhteiskuntaa. Sen kautta ovat esimerkiksi uudet artistit päässeet pinnalle, ja parhaimmillaan se on nostanut esiin huomiotta jääneitä yhteiskunnallisia kysymyksiä. (Nikkinen & Vacklin 2012, 304.) Tällaisia ovat esimerkiksi vuonna 2020 esitetty *Verta, hikeä ja T-paitoja*, jossa matkustettiin tekstiiliteollisuuden juurille Myanmarin ja lisättiin tietoisuutta aiheeseen eettisistä ja ekologisista näkökulmista, sekä muun muassa *Toisenlaiset frendit*, jossa seurattiin kehitysvammaisten aikuisten arkea ja rakkauselämää. Tällä hetkellä reality-ohjelmiin halutaan usein sosiaalisen median vaikuttajia ja toisaalta myös realitytähdistä syntyy uusia sosiaalisen median vaikuttajia.

2.2 Reality-tv:n genret

Reality-tv on jaoteltavissa erilaisiin genreihin. Reality-tv:n idea voi olla, että osallistujat ovat suljetussa asuinympäristössä, formaatit voivat perustua julkisuuden henkilöiden arkeen tai heihin haastamassa itseään erilaisissa kisoissa, niissä voidaan seurata ammattilaisia tai muodonmuutosta tai ne voivat olla kykykisoja tai perustua rakkauden etsintään. (Nikkinen & Vacklin 2012, 306.)

Annika Rajala on jakanut Metropolian opinnäytetyössään ”Tositelevisio kuvaa-jan silmin” reality-tv:n alakategorioihin: piilokamera, yhteiseloä kuvaava tositelevisio, dokumentaarinen tositelevisio, kilpailu-realityt, kykykilpailut ja tähteyteen perustuva tositelevisio, muodonmuutosaiheinen tositelevisio ja ihmissuhteisiin perustuva tositelevisio (Rajala 2016, 8–13).

Piilokamera eroaa *Big Brotherista* siten, että osallistujat eivät kuvaushetkellä tiedä tulevansa kuvatuksi. Heille tapahtuu jokin hauskaksi tulkittava jänä, joka selviää heille vasta, kun haluttu reaktio on saatu kuvatuksi. Yhteiselo puolestaan tarkkaillaan esimerkiksi juuri *Big Brotherissa*, jossa osallistujat noudattavat vain äänenä kuultavan isoveljen ohjeita ja purkavat tuntojaan päiväkirjahuoneessa. Toinen esimerkki yhteiselon tarkkailuun perustuvasta reality-tv:stä on *Temptation Island*, jossa osallistuvat pariskunnat erotetaan naisten ja miesten puolille, jonne saapuu myös vastakkaista sukupuolta olevia sinkkuja testaamaan, säilyykö uskollisuus kumppania kohtaan.

Dokumentaarisen realityn genreen kuuluu monenlaisia erilaisia ohjelmia ammatti-realitysta, kuten *Poliisit*, *Eläinsairaala* ja *Naissotilaat*, julkkisten, kuten Renny ja Johanna Harlinin perheen (*The Harlins*), seuraamiseen tai *Verta, hiukeä ja T-paitoja* -tyyppiseen kokeeseen, jossa nuoret vaikuttajat kokeilevat työskentelyä tekstiiliteollisuuden alkulähteillä.

Kilpailurealityissa, kuten *Amazing race* tai *Selviytyjät*, osallistujat voivat olla tavallisia henkilöitä tai julkkiksia, joita *Big Brother* -ohjelman tavoin tiputetaan pois yksi kerrallaan heidän tekemiensä suoritusten tai muilta kilpailijoilta saamansa suosion mukaan.

Kykykilpailuihin ja tähteyteen perustuvissa realityissa kilpaillaan taidoilla, kuten laulu- tai ruoanlaittotaidoilla. Tällaisia ovat esimerkiksi *Voice of Finland*, *Masterchef* ja *Koko Suomi leipoo*. Kykykilpailut ovat nostaneet monia menestyneitä artisteja esiin, esimerkiksi Antti Tuiskun, Anna Puun, Paula Vesalan, Hanna Pakarisen ja Jenni Vartiaisen.

Muodonmuutosaiheiset realityohjelmat paneutuvat ihmisten ulkonäköön. Joissain tapauksissa muutoksen voi kokea myös esimerkiksi ihmisen koti (Nikkanen & Vacklin 2012, 323). Tunnettuja muodonmuutosohjelmia ovat olleet mm. *Extreme Makeover* ja *Extreme Makeover Home Edition*. Molemmissa muutos oli nimen mukaisesti radikaali. Tällä hetkellä kodit saavat muodonmuutoksen esimer-

kiksi *Remppa vai muutto* -ohjelmassa, jossa osallistujat saavat remontin jälkeen päättää, jäävätkö ohjelmassa remontoituun kotiinsa vai ostavatko uuden heille ohjelmassa ehdotetun kodin. Erilaisia muodonmuutosrealityja käsitellään lisää seuraavassa luvussa.

Ihmissuhteisiin perustuvia realityja ovat esimerkiksi *Ensitreffit alttarilla*. Ohjelma on Tanskasta peräisin oleva formaatti, joka on saavuttanut useissa maissa suosiota. Formaattissa pariskunnat, jotka ammattilaiset ovat valinneet, kohtaavat toisensa ensimmäisen kerran mennessään naimisiin ja aloittavat siitä yhteisen elämän opettelun. Muita tällaisia ovat esimerkiksi *Maajussille morsian*, *Sinkkuilallinen* ja *Unelmien poikamies*. (Rajala 2016, 13.)

Monissa formaateissa myös yhdistellään erilaisia genrejä. *Masked singer* ja *Putous* ovat koko perheen viihdeformaatteja, jotka noudattelevat leikkimielisesti kykykipailun kaavaa osallistaen myös yleisöä äänestämään kilpailijoita jatsoon. *Putous* on tämän lisäksi vielä sketsiviihdettä. *Sinkut paljaana*, jota käsittelen myöhemmin tarkemmin, yhdistää muodonmuutoksen ja deittailun lisäksi keskusteluohjelmaa, jossa käydään läpi raskaita kokemuksia.

3 Muodonmuutosreality ja sen vaiheet

3.1 Muodonmuutosohjelmien varhaiset vaiheet

Ennen muodonmuutosohjelmien rantautumista televisioon muodonmuutosta käsittelevät artikkelit olivat tuttuja naistenlehdiksi luokiteltujen aikakauslehtien sivuilta. Lehdissä näytettiin ennen ja jälkeen -kuvat ja annettiin mahdollisesti neuvoja siihen, miten – esimerkiksi millaisilla meikeillä – muutos oli tehty. Lehdissä muutokset koskivat ennen kaikkea meikkiä, hiuksia ja vaatteita. Ensimmäinen amerikkalaisessa lehdessä ollut muodonmuutosartikkeli oli *Mademoiselle*-lehdessä 1936 (Sender 2012, 31). Lehden ensimmäinen ”made-over-girl” oli sairaanhoitaja Barbara Phillips, joka koki muutoksen ”itsessään ja elämänsä mahdollisuuksissa” (“of herself and her life chances”) kauneudenhoitotuotteiden avulla (Sender 2012, 127).

Muodonmuutosohjelmilla on kuitenkin televisiossakin pitkä historiansa. Heinäkuussa 1953 alkoi ohjelma *Glamour Girl*, joka lupasi hioa timantit tai H.C. Anderssonin tunnettuun satuun viitaten tehdä ankanpoikasista joutsenia. *Glamour Girl* oli USA:n ensimmäinen kansallisessa levityksessä oleva day time -ohjelma, joka esitti naiset dramaattisessa ennen ja jälkeen -formaattissa. Jokaisena viikon arkipäivänä kello 10:30 neljä kilpailijaa kertoi oman elämänsä haasteista saadaakseen itselleen muodonmuutoksen. Voittaja valittiin yleisön antamien aplodien mukaan. Voittaja sai avaimen, jolla pääsi avaamaan tiensä glamouriin. Sen jälkeen hän sai seuraavien 24 tunnin aikana kaunistautumisen ja hemmottelua ja palasi seuraavana aamuna esittelemään uutta lookiaan. Uusi look saatiin aikaan kulutustuotteilla, muodikkailla uusilla vaatteilla, tyylikkäillä kampauksilla, ammattilaiskosmetiikalla ja näyttävillä asusteilla, jotka istuivat sodan jälkeiseen feminiinisyyteen ja seksuaalisuuden normeihin. Ohjelmaa esittelevä NBC halusi korostaa, että ohjelma ei ainoastaan muuttanut osallistujan ulkomuotoa vaan loi hänestä myös itsevarmemman ja hymyilevän. (Heller 2007, 125–126.) Muodonmuutosohjelmat olivat myös oiva mahdollisuus nostaa esiin tuotteita myynninedistämismielessä; katsojille tarjottiin ratkaisuja ulkonäköön liittyen ja heidät saatiin näin kiinnostumaan tuotteista.

Samoihin aikoihin Yhdysvalloissa nähtiin muitakin *Glamour Girlin* kaltaisia konsepteja. *Queen for a Day* -ohjelmaa tehtiin vuosina 1955–1964. Siinä niin ikään työväenluokkaan tai alempaan keskiluokkaan kuuluvat naiset kilpailivat, kenellä heistä oli kurjin elämä, voittaakseen päivän kuningattarena. Ohjelma sai paljon kritiikkiä, mutta myös 13 miljoonaa katsojaa halki Yhdysvaltojen. (Sheiner 2003, 4.)

3.2 2000-luvun muodonmuutosrealityt

2000-luvun alun reality-tv:seen muodonmuutos rantautui realityn toisessa aallossa. Nikkinen ja Vacklin (2012, 322) katsovat reality-tv:n ensimmäisen aallon käsittäneen tavallisia ihmisiä erilaisissa ammateissaan ja toisen aallon keskittyneen tavallisten ihmisten yksityiseen tilaan ja elämään muun muassa muutos-

leikkien muodossa. Muodonmuutosrealityssa muutoksen kokee yleensä tavallinen ihminen, ja jotta ohjelma tarjoaisi katsojalle varmasti kiinnostavaa katsottavaa, tulisi muutoksen olla mahdollisimman näkyvä. Muutokseen liittyvät usein myös suuret panokset, kuten painonpudotukseen liittyvät terveydelliset vaatimukset. Tällöin muutos on sekä osallistujalle että katsojalle emotionaalinen kokemus. (Nikkinen & Vacklin, 2012, 323.)

Ennen tunnin mittaisten muodonmuutosrealityjen tuloa 2000-luvun alussa amerikkalaisissa uutisissa ja *Oprah Winfrey showssa* oli muodonmuutososioita. Näissä kuitenkin keskityttiin vain kuvapariin vähemmän imartelevalla ennen-kuvalla ja virheettömällä jälkeen-kuvalla. Ohjeita muutokseen ei juuri ollut tarjolla. (Sender 2012, 31.) Muodonmuutosrealityt alkoivat 2000-luvun alussa, jolloin suosittuja formaatteja olivat esimerkiksi *Extreme Makeover* ja *The Swan*. Molemmilla plastiikkakirurgialla on keskeinen rooli itsetunto-ongelmien käsittelyssä, eikä itsetunto-ongelmien henkiseen puoleen juurikaan paneuduttu. Esimerkkinä *Swan*-ohjelman yhdessä jaksossa yhdelle ihmiselle tehdyt operaatiot: 34-vuotias Lorrie Arias kävi jaksossa läpi rasvaimun, kasvojen, ylähuulen, kulmien, sisäreisien ja takapuolen kohotukset, nenän plastiikkakirurgian, rintojen täyttämisen kehon omalla rasvalla ja rintojen kohotuksen. Arias oli valittu ohjelmaan surullisen tarinansa takia. Hän oli menettänyt puolisonsa pari vuotta aiemmin. Osa ohjelmaan osallistuneista on myöhemmin kritisoinut ohjelmaa, näin myös Arias, joka oli saanut ohjelman teon jälkeen mielenterveyteen ja kehosuhteeseen liittyviä ongelmia. (Duca, 2014)

Niin ikään 2000-luvulla tehtiin myös *Queer Eye for the Straight Guy*, jonka Suomen versio oli nimeltään *Sillä silmällä*, jossa viiden eri alojen ammattilaisista koostuvan homomiehen joukko teki heteromiehille tyylin muutoksia. Sekä homomiehet stailaamassa heteromiestä että plastiikkakirurgia olivat 2000-luvun alkupuolella tabuja Julia Bruculierin Huffpostiin kirjoittaman artikkelin mukaan (Bruculier 2018). Ehkä juuri tabut kiinnostivat. Reality-tv:n viehätystenä on pidetty tirkistelyn mahdollisuutta. Suomen kuvalehden artikkelissa Maiju Majamaa toteaa tosi-tv:n kritisoijien luokittelevan tositelevision sosiaalipornoksi ja sen katsojat tirkistelijöiksi. Tähän artikkelissa haastateltu mediatutkimuksen dosentti

Veijo Hietala toteaa, että ”olemme sosiaalisia olentoja, joten on luonnollista, että tarkastelemme muita ihmisiä ja heidän toimintaansa erilaisissa tilanteissa”. (Majamaa 2009.) Annika Rajala (2016, 12) toteaa opinnäytetyössään *Tositelevisio kuvaajan silmin*, että ”muodonmuutostelevisiion viehätys perustuu ’lottovoittoaefektiin’, ajatukseen siitä, että onni voi potkaista ketä tahansa sosiaalisekonominisesta asemasta huolimatta”. Tällä hän viittaa juuri niihin muodonmuutosrealityihin, jotka antavat ihmisille ikään kuin uuden alun entistä laihempaan ja kauniimpaan, ulkoisesti aiempaa pätevämpäänä. Näissä ohjelmissa tavoitteena on merkittävä muutos, jossa riittää katsojalle ihmeteltävää ja ehkä inspiraatiotakin.

Muodonmuutosrealityssa osallistujan lisäksi keskeinen henkilö on opas, joka johdattaa muutoksen tiellä, motivoi muutokseen, antaa tehtäviä ja kannustaa (Nikkinen & Vaclin 2012, 323). *Olet mitä syöt* -ohjelmassa Pippa Laukka johdattaa osallistujat näkemään, konkreettisia ruokakasoja katsoen, heidän epäterveellisen ruokavalionsa, mutta motivoi ja kannustaa heitä kohti parempia ravintotottumuksia ja terveellisempiä elämäntapoja. Ylen *Tuhkimotarinoissa* Outi Broux toimii olkapäänä ja johdattaa rankkoja kokeneet osallistujat kohti uutta ehompaa ulkonäköä. *Sinkut paljaana* -sarjassa juontaja Emma Karasjoki keskustelee osallistujien kanssa ja kuuntelee jakson päähenkilön taustatarinan siitä, millaisia, usein rankkoja, kokemuksia vahvasti laitetulla ulkonäöllä yritetään peittää, ja johdattaa sitten osallistujan ennen treffeille menoa tehtävään meikinpoistoon.

Oppaalla voi olla joukko ihmisiä auttamassa muodonmuutoksen toteuttamisessa (Nikkinen & Vacklin 2012, 323), kuten Outi Brouxilla *Tuhkimotarinoissa*, jossa hän vie osallistujaa muun muassa kampaajalle tai hampaiden hoitoon. Oppaat voivat myös olla ohjelmassa tasavertainen tiimi, kuten *Sillä silmällä* -ohjelmassa, jossa jokaisella on oma erityistaitonsa, jolla auttaa supersankarin tavoin osallistujaa. Juontajien ja asiantuntijoiden on tärkeää olla karismaattisia ja kiinnostavia, jotta he saavat katsojat ruudun äärelle viikosta toiseen. (Nikkinen & Vacklin 2012, 323.)

Muodonmuutosrealityissa casting on keskeisessä roolissa. On löydettävä mielenkiintoiset ja koskettavat tarinat, jotka herättävät katsojassa tunteita (Nikkinen & Vacklin 2012, 323). Reality TV: Realism and Revelation -kirjan kirjoittajat Biressi ja Nunn (2005, 108) ovat sitä mieltä, että julkiset traumojen avaamiset ovat reality-tv:n keskeistä sisältöä. Heidän mielestään ulkonäköä ja itsetuntoa koskevat traumat ovat varsin sukupuolittuneita. Naisilla on lupa puhua kehoaan ja psyykettään koskevasta epävarmuudesta, kun taas miesten traumat ovat toisenlaisia. (Biressi & Nunn 2005, 131.) Muutosta on varmasti tapahtunut kirjan julkaisusta kuluneen reilun 15 vuoden aikana, mutta pääsääntöisesti televisio-ohjelmissa ulkonäköön liittyvää epävarmuuttaan käsittelevät yhä naiset.

Tuhkimotarinoiden ohjaaja Mape Morottaja kertoo Yle Puheen iltapäivässä, että tekijänä on kuitenkin mietittävä, millaisia tarinoita voi kertoa, koska päähenkilön kertoessa omaa tarinaansa hän avaa myös tarinaan liittyvien ihmisten elämiä, eivätkä nämä sitä välttämättä halua. Lisäksi Morottaja koki, että ohjaajan on osattava suojella osallistujaa liialta avoimuudelta, jotta ihminen pystyy kulkemaan kadulla vielä ohjelman teon jälkeenkin eivätkä esimerkiksi mahdolliset lapset joudu kärsimään. Morottaja myös mainitsee, että on muistettava, että reality-tv ei ole terapiaa, joten osallistujien tuli olla *Tuhkimotarinoihin* osallistuessaan pisteessä, jossa traumat on käsitelty. (Yle puhe 2016.)

Yleisögallup osallistujan ulkonäöstä on monissa muodonmuutosrealityissa nähty formaattielementti. Ohjelmassa *Ten Years Younger* osallistujat laitettiin kaupungille lasiseen laatikkoon ja ohikulkijat saivat arvioida heidän ikäänsä ja rypyjensä määrää. Yleensä ohikulkijat arvioivat iän runsaasti yläkanttiin, mikä järkyttää osallistujaa. Arvion jälkeen osallistujalle tehdään muodonmuutos, jonka jälkeen hänet laitetaan jälleen lasikoppiin arvioitavaksi. Usein arvio on muodonmuutoksen jälkeen tippunut huomattavasti. Tähän myös ohjelman nimi *Ten Years Younger*, kymmenen vuotta nuorempi, viittaa. Vastaavanlaista arvioitavaksi laittamista tehtiin myös BBC:n formaatissa *Snog Marry Avoid?*, jossa kysyttiin ohikulkijoilta, haluaisivatko he ohjelman nimen mukaisesti pussailla, mennä naimisiin vai välttää osallistujaa, joka useimmiten oli runsaasti meikkaava

nainen. Pääsääntöisesti gallupin tulos ennen muutosta oli osallistujan välttäminen.

3.3 Makeunder, luonnollisuuden esittämistä

Edellisessä alaluvussa käsitelty *Snog Marry Avoid?* on 2008–2013 BBC:llä nähty muodonmuutosformaatti, jossa tehtiin makeoverin sijaan makeunder. Ohjelmaan haettiin osallistujiksi yliampuvasti meikkaavia ja täten ohjelman mukaan feikkeinä pidettyjä niukasti pukeutuvia naisia, joista pyrittiin tekemään näennäisesti luonnonkauniita hillitympiä versioita itsestään. Yleisön vähemmän mairittelevien mielipiteiden lisäksi osallistujan ulkonäköä kommentoi POD, Personal Overhaul Device, ikään kuin tietokone, joka sanoo kärkkäitä ja vähemmän imartelevia totuuksia koneen roolinsa takaa. Ohjelmassa luodaan mielikuva, että muodonmuutos syntyy yhtä POD:n nappia painamalla. (Wikipedia 2023b.)

Makeunder saattaa ajatuksena kuulostaa voimaannuttavammalta, koska ajatus voi olla oman luonnollisen ulkonäön hyväksymiseen tähtäävä, mutta ainakaan kaikissa tapauksissa se ei sitä ole. BBC Threen formaatti *Snog Marry Avoid?* väittää olevansa sodassa naisten ulkonäön feikkiyttä vastaan, mutta tekee osallistujista vain näennäisesti luonnonkauniita – osallistujilla on toki yhä meikkiä, vain kevyemmin ja ”luonnollisemmalla” tyyllillä. Ikään kuin uusi look ei olisi yhtä lailla esitettyä feminiinisyyttä kuin ennen muodonmuutosta ollut. Ohjelma vahvistaa, että tietynlainen sukupuolen esittäminen, joka on sidoksissa työväenluokkaan, koetaan uhaksi normatiiviselle feminiinisyydelle. Ohjelmassa tyylikkyys yhdistetään keskiluokkaan ja tyyliittömyys kohdistuu työväenluokkaan. (Taylor 2016, 1–5.) Tyyliittöminä ohjelmassa käsitellyt nuoret ovat runsaasti meikkaavia ja pukeutuvat niukkoihin vaatteisiin.

Myös niin ikään brittitelevisiossa nähdyt *Love, Lust or Run* ja *Beauty Queen and Single*, josta on myös tehty versio *Pretty and Single* (Suomessa tehty formaatin versio tunnetaan nimellä *Sinkut paljaana*), perustuvat makeunderiin. Näissä formaateissa tärkeä hetki on, kun vahvasti meikattu nainen poistaa kameroiden edessä meikkejään, irrottaa tekoriipsiään ja reflektoi kameralle näke-

määnsä. Näissä formaateissa osallistuja arvioi itse omaa ulkonäköään kuulematta siihen ulkopuolista tuomiota.

4 Muodonmuutosreality ja rankat kokemukset realityformaateissa

4.1 *Sinkut paljaana* -ohjelman formaatti

Esittelen luvun aluksi formaatit, joita olen opinnäytetyössäni tutkinut. Molemmat formaatit yhdistävät taustatarinoita, joissa käydään läpi rankkoja kokemuksia ja jonkinlainen muodonmuutos.

Sinkut paljaana on Mediawan Finlandin (aiemmin nimeltään Aito Media) Yle:lle tekemä ohjelma, joka perustuu BBC:llä alun perin esitettyyn Stellify Median kehittämään formaattiin *Beauty Queen and Single*. *Beauty Queen and Single* on muodonmuutosformaatti, jossa näyttävät naiset, alkuperäisessä versiossa mis-sit, poistavat meikkinsä suoraan kameraan katsoen ja menevät treffeille täysin meikittä yllään huomiota herättämättömät vaatteet. Formaatin lähtöajatus on leikitellä ajatuksella, että ilman meikin tuomaa kuorta voisi olla aidompi itsensä ja löytää paremmin rakkauden. Ohjelmaan sisältyy siis myös deittirealityosio.

Alkuperäisformaatissa keskustelut eivät sukella syvyyksiin eikä omasta taustasta jaeta kovinkaan intiimejä asioita. Alussa osallistujat kohtaavat jonkinlaisessa salongissa, jossa keskustelun teemat pysyvät kauneuden ja deittailun ympärillä. Alun keskusteluille ei ole varattu ohjelmassa kuin lyhyt hetki. Ohjelman tärkeä hetki on meikinpoisto ja sen tuoma muutos. Meikinpoiston jälkeen päähenkilö menee treffeille useamman potentiaalisen tulevan kumppanin kanssa. Treffeiltä toisille leikataan ristiin nopeassa tahdissa. Tavoitteena on poimia ennen kaikkea viihdyttäviä hetkiä. Ohjelman ydin on siinä, että nähdään, miten naiset suhtautuvat meikittömään naamaansa, muuttaako kokeilu jotain heidän ajattelussaan ja kohtaavatko he ilman meikkiä aidommin potentiaalisen kumppanin.

Suomen versio formaatista on nimeltään *Sinkut paljaana*. Sitä on tehty tähän mennessä, syksyllä 2023, kolme kautta, jotka on esitetty televisiossa vuosina 2021–2023. Jokaisella kaudella sarjassa on ollut kuusi naista, joista yksi on vuorollaan jakson päähenkilö. Päähenkilöt ovat sosiaalisenmedian vaikuttajia tai aiemmin julkisuudesta tuttuja kasvoja. Ohjelman alussa ennen meikinpoistoon siirtymistä jakson päähenkilönä oleva nainen sekä muut viisi naista keskustele- vat juontajan kanssa. Ensimmäisellä kaudella naisten taustatarinat eivät vielä olleet yhtä keskeisessä roolissa kuin toisella ja kolmannella kaudella, jolloin jokaisella päähenkilöllä oli taustallaan jokin kipeä kokemus, josta he alun keskus- telussa kertoivat.

Kun taustatarina on jaettu ja siitä on yhdessä keskusteltu, jakson päähenkilö siirtyy meikinpoistoon. Hänen lähdettyään muut kommentoivat kuulemaansa ja kertovat, miltä ajattelevat hänen näyttävän meikinpoiston jälkeen. Meikinpoisto kuvataan niin, että päähenkilö katsoo peiliin, jonka takana on kamera. Kameralle näyttää siltä kuin päähenkilö katsoisi suoraan kameraan, mutta todellisuudes- sa hän katsoo omaa peilikuvaansa. Poistaessaan meikkejään päähenkilö ker- too, millaisia tunteita omien kasvojen muutos nostaa pintaan. Kun meikit on poistettu, päähenkilö esittelee itsensä muille ”paljaana” eli meikittä, hiukset auki ja yksinkertaisessa asussa. Hän saa heiltä palautetta, joka on järjestään ihaile- vaa ja rohkaisevaa, ja lähtee sitten treffeille. Hänen lähtönsä jälkeen muut kom- mentoivat näkemäänsä.

Kohtauksia, joissa päähenkilö on treffeillä, leikataan ristiin kohtausten kanssa, joissa muut osallistujat istuvat yhdessä sohvalla, katsovat hänen treffejään tele- visiosta ja antavat kommenttejaan. Päähenkilö tapaa kolme (ensimmäisellä kaudella neljä) treffikumppania. Yksi vaihtoehdoista pudotetaan muita aiemmin. Kahdesta viimeisestä valitaan toinen seuraaville treffeille.

Toisille treffeille mennessään päähenkilö valitsee, pitääkö hän uuden meikittä- män tyyliinsä vai palaako hän vanhaan tyyliinsä. Treffeillä keskustellaan ulko- näön muutoksesta ja siitä, tavataanko vielä tulevaisuudessa. Ohjelman viimei- sessä planssissa kerrotaan, tapasivatko deittikumppanit toisensa tulevaisuudes-

sa uudestaan. Kolmannella kaudella päähenkilö kuvaa vielä selfievideon, jossa hän antaa vinkkejä katsojalle, miten selvitä vastaavista kokemuksista kuin ne, joita hän on käynyt läpi.

Sinkut paljaana -ohjelman jaksot ovat noin 28-minuuttisia.

4.2 *Tuhkimotarinoita*-ohjelman formaatti

Tuhkimotarinoita on Ylen kehittämä muodonmuutosrealityformaatti, joka yhdistää rankan tarinan ja ulkonäön muodonmuutoksen ja kuljettaa molempia rinnakkain läpi 48-minuuttisen jakson. Ohjelmasta on tehty kuusi kautta. Ensimmäisellä ja toisella kaudella kaikki ohjelman päähenkilöt olivat naisia. Neljännellä kaudella oli yksi mies ja kuudennella kaudella kaksi. *Tuhkimotarinoiden* kolmannella ja viidennellä kaudella palattiin kuulemaan, mitä ohjelmassa aiemmin nähdyille päähenkilöille kuului muodonmuutoksen jälkeen.

Ohjelma alkaa lyhyellä päähenkilön tarinan tiisauksella eli pienellä haastattelupätkällä, joka esittelee päähenkilön tilanteen, josta siirrytään alkutunnuksen jälkeen juontaja Outi Brouxiin, joka matkaa kohti päähenkilön kotia. Päähenkilön rankkaa tarinaa kuljetetaan läpi ohjelman, ja siitä ilmenee pikkuhiljaa uusia käänteitä. Tarina etenee haastattelujen kautta sekä voice overina, jota on kuvitettu esimerkiksi katuympäristössä tehdyillä kuvituskuvilla.

Ohjelman toinen keskeinen elementti on muodonmuutos, joka etenee tarinan kanssa rinta rinnan. Mukana ohjelmassa on myös sivuhenkilöitä, useimmiten yksi keskeinen sivuhenkilö, joka on päähenkilölle tärkeä ihminen. Outi antaa aluksi päähenkilölle kirjeen joltakin tämän läheiseltä. Kirjeessä läheinen kertoo toiveistaan muodonmuutoksen suhteen ja viittaa päähenkilön läpikäymiin rankkoihin kokemuksiin.

Päähenkilö saa ohjelmassa uuden kampauksen, meikin ja vaatteet sekä jotakin muuta toivomaansa. Ohjelman muutoksia ei ole tehty kauneuskirurgisin toimenpitein. Juontaja Outi Broux tekee päähenkilön meikin ja antaa samalla neuvoja meikkaukseen ja omien piirteiden korostamiseen. Hän on päähenkilön mukana

valitsemassa uusia vaatteita ja kertoo päähenkilölle, millaiset vaatteet sopivat hänen ruumiinrakenteelleen. Myös katsoja voi saada neuvoista itselleen sopivia vinkkejä. Juontaja ei käsittele rankkaa tarinaa yhdessä päähenkilön kanssa, vaan keskittyy muutoksen tukemiseen empaattisesti mutta päättäväisesti.

Lopuksi päähenkilö esittelee uuden lookinsa läheisilleen. Vastassa on useimpien voimakkaita tunnereaktioita. Tässä vaiheessa myös katsoja näkee ensimmäisen kerran osallistujan juhla-asussa ja meikissä, vaikka katsoja onkin muutosta jo ohjelman aikana päässyt todistamaan.

Tuhkimotarinoita-ohjelmaa esitettiin Ylellä prime timessa eli parhaaseen katse-luikaan.

4.3 Rankkoja tarinoita ja kevyitä kehyksiä

Muodonmuutoksen ja rankkojen taustatarinoiden yhdistäminen ei ole uusi keksintö. Jo 1950-luvulla Yhdysvalloissa nähdyssä *Glamour Girl* -ohjelmassa oli samoja elementtejä. Se pisti naiset taistelemaan toisiaan vastaan kertomalla elämästään sympatiaa heruttavia tarinoita. Ylipäänsä muodonmuutosohjelmissa tuodaan esiin päähenkilöiden, usein naisten, elämän huolia kuten ongelmia miesten kanssa, liiallisia työtaakkoja ja terveyshuolia. Vaikka muodonmuutosohjelmien ratkaisut ovat usein ulkonäkökeskeisiä, niitä voi kiittää siitä, että ne ovat nostaneet naisten ongelmat television prime timeen. Muodonmuutosohjelmat nostivat naisten intiimit asiat tärkeiksi, niissä korostettiin itsestään huolehtimisen merkitystä ja ne rohkaisivat myös katsojina olleita miehiä omaksumaan näitä arvoja ja käsittelemään tunteita. (Sender 2012, 44.)

Tarkastelemani muodonmuutossarjat sijoittuivat eri vuosikymmenille. Jo näiden välillä voi nähdä eroja kauneusihanteissa ja yhteiskunnassa. *Tuhkimotarinoita*-ohjelman kehittäminen aloitettiin 2011, ja ohjelma tuli televisiosta vuosina 2012–2019. *Sinkut paljaana* -ohjelmaa on kuvattu vuosina 2020–2023. Sosiaalisen median rooli on vain kasvanut 2020-luvulle tultaessa, filttareiden käyttö on lisääntynyt eikä kauneuskirurgia ole yhtä vahvasti tabu kuin 2000-luvun alkupuol-

lolla. Suomessa luonnollisuus on hyve, ja kansainvälisestikin se yhdistyy keski-luokkaiseen käsitykseen kauneudesta (Åberg, Sarpila & Sippel 2021).

Tuhkimotarinoiden päähenkilöt ovat tavallisia ihmisiä – valtaosin naisia, jotka ovat kokeneet erilaisia rankkoja kokemuksia ja jättäneet siinä sivussa huolehti-matta ulkoisesta olemuksestaan tai joissain tapauksissa itsestään muutenkin. *Sinkut paljaana* -ohjelmassa päähenkilöt ovat sosiaalisen median vaikuttajia. Osa päähenkilöistä on myös ollut julkisuudessa ja esiintynyt aiemmin realityoh-jelmissa. He ovat mahdollisesti tottuneempia jakamaan elämäänsä, mutta eivät välttämättä ole puhuneet ohjelmassa käsittelemistään rankoista kokemuksista aiemmin julkisesti.

Sinkut paljaana -ohjelman ensimmäisen kauden castingia ei tehty erilaiset taustatarinat mielessä. Olin itse ensimmäisen kauden tekijätiimissä tuottajana. Sil-loin emme castingia tehdessämme etsineet päähenkilöitä, joilla olisi erilaisia taustatarinoita, vaan keskenään muuten erilaisia päähenkilöitä, joita yhdistäisi näkyvyys sosiaalisessa mediassa, jotka meikkaisivat vahvasti ja joihin meikin poisto eli makeunder vaikuttaisi voimakkaasti. Kun ohjaaja teki päähenkilöiden kanssa taustahaastatteluja hän huomasi, että esimerkiksi kiusaaminen nousi keskusteluissa usein esille. Se oli luonut epävarmuuden tunnetta, ja osa pää-henkilöistä koki sen luoneen pohjaa sille, että he tällä hetkellä pyrkivät täydelli-seen ulkomuotoon. Koska *Sinkut paljaana* -ohjelman ensimmäinen kausi poik-keaa toisesta ja kolmannesta kaudesta, keskityn tässä opinnäytetyössä enim-mäkseen toisen ja kolmannen kauden käsittelyyn.

Sinkut paljaana -ohjelman toisella ja kolmannella kaudella on käsitelty mielen-terveysongelmia, silpomista, omaan kehoon kohdistuvaa vihaa, sukupuolenkor-jausta, seksuaalista väkivaltaa, kehodysmorfiaa, parisuhdeväkivaltaa, ADHD:ta, seksityötä, anoreksiaa ja rasismia.

Tuhkimotarinoissa ohjelman kuuden kauden aikana, joista kaksi palasi vanho-jen päähenkilöiden kuulumisiin, on käsitelty muun muassa syöpää, päihteiden käytöstä selviytymistä, ujoutta, lastenkodissa kasvamista, lapsensa menettä-

mistä, kiusatuksi tulemista, sukupuolenkorjausta, pakolaisuutta, yksinäisyyttä, uskonlahkosta eroamista, seksuaalista hyväksikäyttöä, vammaisuutta, kaljuutta, lyhytkasvuisuutta, vaikeaa lapsuutta, läheisen itsemurhaa, puolison menettämistä, sotatraumoja, elämää proteesien kanssa, yksinhuoltajan velkataakkaa ja uupumusta, kansanmurhasta selviytymistä ja menetetyt vanhemman etsimistä.

Haastattelin *Tuhkimotarinoita*-ohjelman toista käsikirjoittaja-ohjaajaa Mape Morottajaa, *Sinkut paljaana* -ohjelman käsikirjoittaja-ohjaajaa Vera Olssonia ja *Sinkut paljaana* -ohjelman vastaavaa tuottajaa Erna Aaltoa. Halusin selvittää, miten rankat tarinat ja viihteellinen kehys saatiin sopimaan yhteen, miten konsepti kehittyi kausien myötä ja mitä näiden ohjelmien tekemisestä opittiin. Haastattelumetodina oli teemahaastattelu ja haastattelut tehtiin kahdenkeskeisissä videopuheluissa. Luettavuuden vuoksi viittaan näihin haastatteluihin mainitsemalla haastateltavan nimen ilman lähdeviitettä.

Morottaja kertoo, että *Tuhkimotarinoita*-ohjelman lähtötilanne oli se, että Ylellä haluttiin tehdä nuorille naisille voimaannuttava ohjelma. Morottaja kuvailee ensimmäisen kauden tekemistä raskaaksi, koska tekijätiimi ei ollut aiemmin tehnyt vastaavaa ohjelmaa, jossa yhdistyisi kaksi täysin erilaista maailmaa: raskaat taustatarinat ja sisällöltään kevyempi muodonmuutos. Morottajan mukaan tekijöillä oli aluksi pelko siitä, että ohjelmasta voisi tulla naiivi tai korni. Hän kuvaillee, että ohjelman teossa ”oli hirveät riskit, että se epäonnistuu kaikinensa”. Ohjelma ei perustunut ostettuun formaattiin, eikä sillä ollut suoranaista kansainvälistä esikuvaa. Erilaiset muodonmuutosohjelmat toimivat esikuvina, mutta toisaalta esikuvia olivat myös dokumentit ihmisten selviytymistarinoista. Morottaja kertoo, että maailmalta yritettiin etsiä sopivaa esikuvaa, joka yhdistäisi molemmat osa-alueet, mutta suunniteltuun konseptiin istuvaa esikuvaa ei löydetty. Morottaja kertoo, että kun heillä ei ollut mitään mistä ”varastaa tai lainata”, lähdettiin tuotannon ja ohjaajatiimin kanssa kehittämään ohjelmaa täysin omin voimin. Lopulta ohjelmasta luotiin myös formaatti, jota yritettiin myydä ulkomaille.

Morottaja kertoo, että vaikka pelko epäonnistumisesta kahden maailman yhdistämisessä oli olemassa, se häveni jo castingin tekemisen myötä. Kun naiset oli

valittu, huomattiin että ulkonäkö liittyi olennaisesti kaikkiin käsiteltyihin teemoihin. Morottaja kuvailee havahtumista näin:

Ensimmäisellä kaudella oli syövästä selvinnyt, vankilasta vapautunut ja transsukupuolinen. Me lähdettiin castingissa tarina edellä ja yllättäen huomattiin, että ulkonäkö liittyi aika olennaisesti näihin kaikkiin. (Morottaja 2023)

Morottaja kertoo, että esimerkiksi syöpää sairastaneella sairaus on vaikuttanut ulkonäköön, vankilasta vapautuva lähtee rakentamaan itseään uudelleen, miettien näyttääkö vangilta, ja transsukupuolisella itsensä ja ulkoisten vahvuuksiensa löytäminen kulkevat rinnakkain. Morottaja sanoo, että he lähtivät ohjelmaa tehdessä vaalimaan sitä, että ulkoisten ja sisäisten vahvuuksien löytäminen ei ollutkaan niin kaukana toisistaan.

Lähdimme ulkonäköpuoleen ikään kuin potkaisten saluunan ovet auki, sillä ajatuksella, että on ihan turha puhua, että ulkonäöllä ei olisi mitään merkitystä hyvässä ja pahassa, mutta siinä on monenlaisia tasoja. Lähdimme liikkeelle ihmisen omista tarpeista ja vahvuuksia ja omia toiveita toteuttamaan. (Morottaja 2023)

Morottaja korostaa, että tarkoituksena ei ollut, että muodonmuutos olisi laastari lohduttamaan esimerkiksi syövästä parantunutta.

Morottaja kertoo, että ohjelmasta haluttiin luoda vakavasti otettava ja Ylen roolin sopiva, joka ei jäisi ainoastaan pinnalliseksi, vaan siinä mietittäisiin syviä asioita.

Hän sanoo, että he ajattelivat tekijätiimissä, että ulkonäköön liittyi isompia asioita kuin pelkkä pinnallisuus. Morottaja korostaa, että ulkonäön muutoksella pyrittiin siihen, että ihmisen sisäinen ja ulkoinen maailma tukisivat toisiaan, jotta ihminen itse kokisi olevansa niiden kanssa tasapainossa. Kyse ei hänen mukaansa ollut ulkopuolelta tulevien kauneusihanteiden tavoittelemisesta.

Sinkut paljaana -ohjelman vastaava tuottaja Erna Aalto kertoo, että kiinnostus *Beauty Queen and Single* -formaattia kohtaan heräsi alun perin, koska se käsiteli missejä, ja hänen mukaansa Suomessakin oli tunnistettavissa vahva missi-

kulttuuri. Formaattista oli kuitenkin tehty myös versio *Pretty and Single*, jossa päähenkilöt eivät välttämättä olleet missitaustaisia. Aalto kertoo, että tilaajana oleva Yle halusi ohjelman nuorisomediana tunnetun *Kioskin* osaksi ja nuoren kohdeyleisön myötä päädyttiin missien sijasta ”itsensä kauneuden kautta brändäviin vaikuttajiin”. Ohjelman ensimmäisellä kaudella pääpaino ohjelmassa oli siinä, miten päähenkilöt kokivat meikinpoiston ja millä tavoin se vaikutti heidän itsevarmuuteensa. Aalto kertoo, että alusta asti haluttiin, että ohjelmassa on kaksi tasoa: ”pinta, se viihde-elementti, mutta myös yhteiskunnallinen keskustelu ulkonäköpaineista”.

Käsikirjoittaja-ohjaaja Vera Olsson kertoo, että alun perinkin oli tiedossa, että formaattia voi muokata Suomeen sopivaksi. Olsson kertoo kuitenkin ajatelleensa aluksi, että ohjelmaa tehdään pitkälle formaattia noudattaen. Ohjelman rakenne luotiin hyvin samantapaiseksi kuin alkuperäisformaattissa. Ensimmäisen kauden jälkeen haluttiin kuitenkin painottaa enemmän päähenkilöiden taustatarinoihin ja castingia ruvettiin tekemään päähenkilöiden kokemat ongelmat tai haasteet edellä. Olsson sanoo, että ensimmäisen kauden jälkeen nähtiin, miten hyvää sisältöä rankat taustatarinat olivat:

Ne antoivat vertaistukea ja niissä voitiin käsitellä erilaisia vaikeita aiheita. Hän kertoo, että edelleen meikinpoisto oli keskeisenä osiona ja päähenkilöiksi haettiin vaikuttajia, mutta taustatarinat olivat castingin kärkenä. (Olsson 2023)

Olsson sanoo, että uudenlainen painotus ei kuitenkaan muokannut ohjelman perusrakennetta muuten kuin niin, että alun keskusteluille annettiin enemmän aikaa. Hän arvioi alun keskusteluiden pidentyneen keskimäärin aiemmasta seitsemästä minuutista kymmeneen minuuttiin. Olsson sanoo myös, että ensimmäisen kauden neljän treffikumppanin sijasta päähenkilöt tapasivat kolme potentiaalista kumppaniehdokasta.

Olsson ajattelee, että ohjelman tausta-ajatus oli sekä viihdyttää että antaa vertaistukea ja avartaa ihmisten ajatuksia. Hän sanoo, että alun perin ohjelman tausta-ajatuksena oli tarve herätellä ihmisiä huomaamaan, miten paljon sosiaa-

lisessa mediassa pistetään painoarvoa ulkonäölle ja täydellisyyden tavoittelulle. Olsson sanoo, että ohjelmalla haluttiin viestittää, että myös aito ihminen meikkien alla on kaunis ja ulkoisesti viehättävä. Kun toisella ja kolmannella kaudella ohjelman keskeisemmäksi asiaksi nousivat rankat taustatarinat, Olsson kuvaillee ajatuksen olleen ”nobody is perfect, kaikki kantavat mukanaan jotain, sitä ei pidä hävetä, se on osa elämää”. Hän sanoo, ajattelevansa, että asioita ei tarvitse piilotella vaan niistä voi puhua. Olsson kiteyttää ohjelman tavoitteita vielä näin:

Läpi kaikki tuotantokaudet toivottiin, että ihmiset ymmärtäisivät sen, että sun ei tarvitse filteröidä naamaa somessa tai tuupata kaiken näköisiä aineita naamaan teini-ikästä lähtien, jotta sä istuisit siihen yhteiskuntaan, jossa me eletään. (Olsson 2023)

4.4 Päähenkilöiden casting ja sen vaikutus käsikirjoitukseen

Sekä *Tuhkimotarinat*- että *Sinkut paljaana* -ohjelmissa tehtiin käsikirjoitusrunko ennen castingia. *Sinkut paljaana* -ohjelmassa runko pohjasi olemassa olevaan formaattiin. Morottaja kertoo, että *Tuhkimotarinoiden* ensimmäisen runkoluonnoksen loi apulaisohjaaja, ja käsikirjoittaja-ohjaajat (Morottaja ja Pauliina Jalasmaa) lähtivät sen jälkeen tuomaan ”lihaa luiden päälle”. Morottaja sanoo, että vaikka runko oli olemassa, käsikirjoitus syntyi kuitenkin aina vasta kun päähenkilöt olivat selvillä. Tämä perustui siihen, että haluttiin, että kaikki muodonmuutokseen liittyvä nousi ihmisestä itsestä, eikä mikään olisi päälle liimattua.

Morottaja kertoo, että käsikirjoitus oli hyvin formatoitu, mutta kohtaukset saattoivat vaihtaa paikkaa sen mukaan, mitä tarina vaati. Jokaisen jakson alussa juontaja tuo kirjeen päähenkilön läheiseltä ja siitä lähti liikkeelle muodonmuutoksen tarinalinja. Kirjeessä päähenkilön läheinen usein kertoi, miksi päähenkilö ansaitti muodonmuutoksen kautta jotain hyvää elämäänsä. Morottaja kertoo, että kirjeen tarkoituksena oli myös saada katsoja heti päähenkilön puolelle. Hän sanoo, että tavoitteena oli, että katsoja ”toivoi hyvää päähenkilölle ja koki myötäilypeyttä”.

Tuhkimotarinoita-ohjelman jaksot olivat 50-minuuttisia. Ohjelman keston puolesta oli tärkeää, että päähenkilön tarinassa oli monia käänteitä. Morottaja kertoo, että castingiin oli paljon reunaehtoja. Yksi oli juuri se, että tarinassa oli riittävästi käänteitä kantamaan koko ohjelman ajan. Yhdestä tavallisesta ihmisestä piti pystyä käsikirjoittamaan niin mielenkiintoinen jakso, että katsoja jaksaisi seurata sitä koko 50-minuuttisen ohjelman ajan. Lisäksi päähenkilön piti osata kertoa tarinansa sujuvasti. Formaatti vaati kuudesta seitsemään haastattelukohtaa. Kohdat olivat kestoiltaan pisimmillään silloin kun oltiin syvimmissä kohdassa tarinaa ja loppua kohden niiden pituus lyheni. Jokaisessa haastattelukohtassa täytyi tapahtua joku käänne, pieni tai suuri. Morottaja kertoo, että hakijoita seuloessa pohdittiin, miten tarina pilkottaisiin haastatteluihin ja olisiko sitä riittävästi kannattelemaan koko ohjelmaa.

Osa ohjelman sisällöstä tuli muodonmuutoksen tarinalinjasta. Morottaja kertoo, että muodonmuutokseen kuuluivat aina vaatteet, hiukset ja meikit, mutta muuten jakson päähenkilön tavoitteena saattoi olla esimerkiksi tanssimaan oppiminen tai omasta kunnosta huolehtimisen opettelu. Nämä elementit vaihtelivat sen mukaan, mitä päähenkilö tai hänen läheisensä olivat toivoneet.

Tuhkimotarinoita-ohjelmaan haettiin internetissä olevalla hakulomakkeella, jolla saattoi ilmoittaa itsensä lisäksi ystävänsä tai läheisensä. Morottaja kertoo, että niissä tilanteissa, joissa ilmoittaja oli joku muu kuin ihminen itse, oltiin seuraavaksi yhteydessä ohjelmaan ilmoitettuun ihmiseen, jotta häneltä saatiin lupa, ja selvitettiin, oliko hän kiinnostunut osallistumaan ohjelmaan. Morottaja sanoo, että hakulomakkeiden läpikäymisen jälkeen seuraava vaihe oli soittaa hakijoille ja seuloa heistä hyvät puhujat. Puheluissa selvitettiin sekä se, miten ihminen puhuu, että osaako tämä sanoittaa vaikeita kokemuksiaan. Morottaja sanoo monen hakijan jäsentäneen asioita aiemmin terapiassa ja kokee, että se teki heistä tottuneita käsittelemään aihetta ja helpotti siitä puhumista.

Muiksi castingin tärkeiksi kriteereiksi Morottaja mainitsee, että hakijan kriisin tuli olla ohi ja jo käsitelty, jotta ”asioita ei lähdetä aukomaan väärässä vaiheessa”. Morottaja sanoo myös, että oli tärkeää, että hakija kertoi omaa tarinaansa eikä

esimerkiksi pettäneestä aviomiehestään. Tällä rajauksella oli tarkoitus myös välttää mahdollisia kunnianloukkaussyytteitä.

Morottaja sanoo, että tavoite oli, että castatut päähenkilöt olivat eri puolilta Suomea ja keskenään mahdollisimman eri näköisiä ja kokoisia, jotta saatiin myös mahdollisimman erinäköisiä muutoksia. Morottaja toteaa myös, että heidän castaamansa päähenkilöt eivät olleet pääsääntöisesti ihan nuoria, koska ajateltiin, että elämäntarinaa ja etäisyyttä koettuihin asioihin oli paremmin vähän vanhemmilla.

Morottaja kertoo, että ohjelmaan haki kaiken kaikkiaan vuosien varrella noin 600 ihmistä, joista tehtiin 32 jaksoa, eli hakijoista ei varsinaisesti ollut pulaa. Katsojilta saatiin myös palautetta, jossa esitettiin toiveita siitä millaisista aiheista jaksoja voisi tehdä. Jonkin verran castingia tehtiin myös niin, että kysyttiin erilaisista järjestöistä, löytyisikö heidän kauttaan sopivia ihmisiä ohjelmaan. Morottaja korostaa, että castingissa etsittiin aina ensisijaisesti vahvaa tarinaa.

Olsson sanoo, että *Sinkut paljaana* -ohjelmassa castingia lähdettiin tekemään diversiteettiä ajatellen. Etsittiin päähenkilöitä, jotka olisivat alle tai noin 30-vuotiaita, seksuaaliselta suuntautumiseltaan ”vähän kaikenlaisia”. Toisesta kaudesta lähtien taustatarinat olivat tärkeämmässä roolissa, mutta ensimmäiselläkin kaudella niitä oli sivuttu jaksoissa. Olsson sanoo, että toisella kaudella etsittiin aiheita, joita ei ensimmäisellä kaudella ollut käsitelty. Hän toteaa, että monilla ihmisillä on useita aiheita, joista he voisivat puhua, mutta ohjelman keskeiseksi sisällöksi yritettiin saada aina jotain, mitä aiemmin ei ollut käsitelty. Olsson kuvailee, että castingia aloittaessa mietittiin erilaisia osa-alueita, kuten mielenterveyteen liittyvät ongelmat tai neuroepätyypillisyydet, ja aihe edellä lähdettiin etsimään sopivia päähenkilöitä.

Olsson kertoo, että casting-vaiheessa tehtiin perusteelliset haastattelut, joiden pohjalta tiedettiin, miten päähenkilöt saattaisivat reagoida toisten päähenkilöiden taustatarinoin. Olsson sanoo, että taustahaastatteluissa saattoi tulla esiin useampia asioita, joita jaksossa olisi voinut käsitellä, mutta niistä valittiin ohjel-

maan vain yksi. Päähenkilön kanssa sovittiin yhdessä mitä aihetta käsitellään, ja samalla käytiin läpi mistä aiheeseen liittyvistä kokemuksistaan he halusivat puhua ja mistä eivät. Olsson kertoo, että käytyjen keskustelujen pohjalta muodostui se mitä ohjelman seitsemästä kymmeneen minuuttia kestävässä keskusteluosiossa käsiteltiin. Olsson kertoo, että vaikka hänellä oli siinä vaiheessa jo aika selvä kuva siitä, miten muut päähenkilöt tulisivat reagoimaan käsiteltyyn aiheeseen, lopulta realityssa lopputulos ei ole koskaan ihan sama kuin käsikirjoituksessa. Usein se voi olla jopa jotain vähän parempaa. Olsson kuvailee yllätyksellisyyttä näin: ”Yleensä sieltä tulee vielä jotain mitä ei ole tajunnut kysyä, ja joku reagoi jollakin tavalla mitä ei ole ymmärtänytään.” Olssonin mukaan nämä yllätykset tekevät yleensä lopputuloksesta vain paremman.

4.5 Hostin castaaminen ja hostin rooli

Sekä *Sinkut paljaana* -ohjelmassa että *Tuhkimotarinoissa* oli juontaja tai host. Käytän tässä termiä host, koska kummassakaan sarjassa rooliin ei kuulunut valmiiksi käsikirjoitettujen juontojen lukeminen. *Tuhkimotarinoissa* host on muodonmuutoksessa rinnallakulkija, joka ei juurikaan käsittele rankkaa taustatarinaa päähenkilön kanssa vaan keskittyy auttamaan tätä muodonmuutoksessa. *Sinkut paljaana* -ohjelmassa host johdattelee alussa sohvalle kokoontuneet kauden päähenkilöt keskustelemaan jakson päähenkilön taustatarinasta. Host keskustelee myös tuntemuksista meikin poiston jälkeen ja kommentoi sohvalta yhdessä muiden päähenkilöiden kanssa jakson päähenkilön treffejä.

Erna Aalto kertoo, että kun *Sinkut paljaana* päätettiin sijoittaa Ylellä nuorten ohjelmiin keskittyvän *Kioski*-toimituksen ”sateenvarjon” alle, tilaajalla oli halua laajentaa hyvien juontajien roolia ja tuoda heille luonnollista sisältöä esiin. *Kioskiin* pitkään sisältöä tehneelle toimittaja Emma Karasjoelle ohjelma oli juuri tällaista luontaista sisältöä, koska hän käsitteli jo vastaavia aiheita sosiaalisen median kanavillaan.

Sinkut paljaana -ohjelman formaatin alkuperäisissä versioissa *Beauty Queen and Single* ja *Pretty and Single* host ei ollut keskeisessä roolissa. Aalto kuvaa hostin olleen enemmänkin seremoniamestari. Hän oli miespuolinen kauneusalan ammattilainen, ja miljöönä toimi ikään kuin hostin oma kauneussalonki, jonne päähenkilöt oli kutsuttu kokoon. Hostilla ei ollut aktiivista roolia keskusteluissa. Aalto kertoo, että Karasjoki oli ikään kuin vertainen ja host samalla kertaa. Aallon mukaan hän koki ehkä samoja ulkonäköpaineita, kuin päähenkilöt, vaikka ei tehnyt rahaa ulkonäöllään Instagramissa. Hän kokee, että Karasjoen rooli vertaisena oli toimiva. Aalto sanoo, että tutkimusten mukaan tavoittelussa kohderyhmässä, joka oli alle 25-vuotiaat naiset, on tunnistettu, että heille kiinnostavampaa ovat vertaiset kuin ylhäältä alaspäin tuleva. Karasjoki ei jaa itse ohjelmassa henkilökohtaisia kokemuksiaan, mutta hän on kertonut muistakin kuin ulkonäköön liittyvistä henkilökohtaisista haasteista sosiaalisessa mediassa ja on näin ollen nähtävänä myös vertaisena ohjelman toisella ja kolmannella kaudella, jossa ulkonäköpaineet eivät olleet enää ohjelman pääsisältöä.

Käsikirjoittaja-ohjaaja Vera Olsson kertoo, että hostin rooli oli olla tapahtumia eteenpäin vievä voima, joka kertoo, milloin siirrytään seuraavaan vaiheeseen (kuten meikinpoisto). Olsson kertoo, että nämä kohdat olivat ennalta käsikirjoitettuja, mutta muuten hän ei juurikaan ohjannut Karasjokea ensimmäisellä kaudella, koska ajatteli, että on parempi, että hän reagoi niin kuin luontaisesti reagoisi. Rooli oli Karajoelle uusi, ja sitä pohdittiin hänen kanssaan yhdessä alusta asti.

Ensimmäisen kauden jälkeen Karasjoen kanssa sovittiin, että hän voi ottaa vahvemmin keskustelua ohjailevan roolin ja esittää tiukkojakin kysymyksiä. Koska Karasjoki on itsekin sisällön tekijä, hän osallistui käsikirjoituksen tekemiseen omien kysymystensä osalta. Olsson kertoo haastatelleensa päähenkilöt huolellisesti ennen kuvauksia, joten hän usein tiesi, mitä nämä tulisivat kysymyksiin vastaamaan. Hän sanoo antaneensa haastattelujen pohjalta Karasjoelle vinkkejä kysymyksistä, joita tämän kannattaa kysyä. Usein keskustelut etenivät suunnitellusti, mutta aina niin ei käynyt. Olsson sanoo, että välillä asiat menivät eri

tavoin kuin toivottiin, mutta tähdentää, että sille oli jätetty tilaa, sillä hän piti tärkeänä sitä, että Karasjoen oma persoona ja mielipiteet tulevat esiin. Olsson korostaa, että Karasjoki on taustaltaan toimittaja eikä juontaja, joka on opetellut vuorosanansa ennakkoon. Hän sanoo kuitenkin, että saattoi välillä kuvauksissa pyytää Karasjokea kysymään vielä jonkun kysymyksen kysymyslistalta, jonka he olivat yhdessä käyneet ennakkoon läpi. Olsson seurasi samaa listaa kuin Karasjoki ja huolehti, että kysymyksiä ei jää kysymättä.

Tuhkimotarinoita-sarjan käsikirjoittaja Mape Morottaja kertoo, että sarjassa hostin rooli oli valtavan tärkeä. Hän kuvailee tämän olleen rinnalla kulkija, olkapää, tsemppaaja ja sparraaja. Morottaja tosin muistuttaa, että myös koko työryhmä oli samassa roolissa. Ohjaaja-käsikirjoittajiin tukeuduttiin todella paljon, koska he tekivät kaikki haastattelut, joissa taustatarinaa käytiin läpi. Myös Olsson koki samoin ja kertoi olleensa monien päähenkilöiden kanssa ainakin viestein tai sosiaalisessa mediassa tekemisissä vielä ohjelman teon jälkeenkin.

Morottaja kertoo, että Outi Brouxin valinta hostin rooliin oli selkeä. Muitakin vaihtoehtoja käytiin läpi, mutta Broux tuntui luontevimmalta valinnalta. Morottaja kuvailee Brouxia näin:

Outi osaa ottaa surun vastaan, hän osaa lohduttaa ja näkee heti mitä ihmiselle voi tarjota ja mitä hän haluaa. Outi on hirveän hyvä ihmistuntija. (Morottaja 2023)

Morottaja sanoo, että kun ihmiseltä kysytään mitä tämä haluaa, ei hän osaa sanoa sitä heti, mutta ammattilainen vai tarjota erilaisia esimerkkejä. Morottaja sanoo, että Broux oli riittävän kokenut ja uskottava rooliin. Hän kuvailee, että alun perin hostia castatessa tärkeintä oli, että host olisi uskottava, henkilö, jolla olisi sellaista arvovaltaa, jolla hän voisi antaa neuvoja televisiossa, niin, että hänen sanomisiaan uskotaan. Lisäksi tärkeää oli ”inhimillinen puoli” ja se, että host tulee ihmisten kanssa toimeen. Morottaja mainitsee, että tavalliselle ihmiselle kameran edessä oleminen luontevana vaati usein aluksi opettelua ja oli tärkeää, että host helpotti tilannetta.

4.6 Vastuullisuus ihmisten traumojen äärellä

Vastuullisuusteema nousi paljon esiin sekä Olssonin että Morottajan haastatteluissa. Molempien ohjelmien päähenkilöt puhuvat hyvin henkilökohtaisista asioista, joihin liittyy joissakin tapauksissa hyvin traumaattisia kokemuksia. Molemmat haastateltavat korostavat, että tekijätiimin täytyy ymmärtää millaisten asioiden ja kokemusten kanssa ollaan tekemisissä. Morottaja sanoo, että eettisyyttä mietittiin todella paljon, koska vastuu ihmisistä kertomassa koko kansalle elämänsä kipeimmistä kriiseistä oli todella kova. Olsson kertoo, että erityisesti koska ohjelman painotus muuttui ensimmäisen kauden jälkeen, tuli todella tärkeäksi miettiä miten ihmisten kokemuksia käsiteltiin vastuullisesti ja päähenkilöistä huolehtien.

Morottaja sanoo, että ajatus vastuullisuudesta lähti liikkeelle jo casting-vaiheesta. Castingille oli asetettu kriteereitä, joista yksi ensisijaisen tärkeä oli, että päähenkilöksi valittava ihminen ei ole keskellä kriisiä. Hänestä tuli huomata selkeästi, että kriisistä oli jo selvitty. Morottaja sanoo, että oli myös tärkeää, että ihmisille, jotka olivat joko pettyneet elämässä moneen kertaan tai kokeneet suuria suruja, ei luotu turhaa toivoa. Tätä vältettiin niin, että castingia tehdessä pyrittiin pyytämään mahdollisimman vähän ihmisiä koekuvauksiin. Tämä tarkoitti sitä, että casting piti tehdä ennen koekuvauksia mahdollisimman huolellisesti. ”Jos tuli (valituksi) koekuvauksiin se oli suurin piirtein leimasinta vaille varmaa, että henkilö valittaisiin ohjelmaan”, Morottaja kuvailee.

Morottaja sanoo, että jos ihmisen tarina oli jotenkin todella ”paha” ja hänellä oli lapsia, mietittiin, otetaanko ihmistä ollenkaan sarjaan, jotta lapset eivät kärsisi. Toisaalta oli myös mahdollista miettiä, jätetäänkö tarinasta joitakin osioita pois, juuri esimerkiksi lapsien mahdollista kärsimystä ajatellen. Muutenkin Morottaja sanoo, että tarinasta saatettiin jättää osioita pois, jos niiden ajateltiin olevan liian rankkoja päähenkilölle tai koskevan muita ihmisiä:

Me käytiin läpi sitä, että kannattaako tätä kertoa ohjelmassa. Me ei laitettu kaikkea ruudusta ulos, vaan siinä oli eettinen ja moraalinen

pohdinta vielä, ja mietittiin sitten päähenkilön kanssa, että mitä kannattaa tehdä. (Morottaja 2023)

Morottaja kertoo, että päähenkilöille annettiin myös ohjeita, miten suhtautua mahdollisiin ohjelman ulostulon jälkeen medialle annettaviin haastatteluihin. Heille kerrottiin, että he voisivat vetää rajojaan ja olla kertomatta kaikista yksityisistä asioistaan.

Olsson kertoo, että *Sinkut paljaana* -ohjelmassa toimintatavat kehittyivät kausi-kaudelta. Hän toteaa, että myös oma ymmärrys on varmasti tehdessä lisääntynyt. Kolmannella kaudella *Sinkut paljaana* -ohjelmassa oli mukana myös psykologi, joka neuvoi työryhmää ja oli tukena päähenkilöille. Olsson sanoo aiheiden muuttuneen myös kausi kaudelta intensiivisemmiksi. Hän kokee myös, että työryhmässäkin oltiin tietoisempia siitä, millaista apua päähenkilöt mahdollisesti tarvitsisivat ja millaista apua voitaisiin tarjota. Hän kertoo, että päähenkilöille on ollut tarjolla psykologin keskusteluapua tarvittaessa myös ohjelman jälkeen.

Morottajan tavoin myös Olsson toteaa, että keskeisessä roolissa on tietysti myös se, mitä ohjelmassa käsitellään ja mitä ei. Hän kokee, että on tärkeää olla ymmärtäväinen sen suhteen, tajuavatko päähenkilöt itse, mitä kannattaa kertoa ja kuinka tarkasti. Olsson sanoo, että kuvaustilanteessa, jossa paikassa oli porukka naisia, joilla oli korkea energia ja kaikki ovat innostuneita, saattoi tulla kerrottua enemmän kuin etukäteen oli ajateltu. Hän sanoo, että työryhmän täytyi miettiä paljon, voisiko joku olla päähenkilöille itselleen vahingollista ja kannattaisi siksi jättää ulkopuolelle sarjasta. Tässä myös sarjan teossa kolmannella kaudella mukana ollut psykologi oli avuksi. Hän katsoi jaksoja ja sanoi, jos huomasi päähenkilön puhuvan jaksossa aiheista, joiden ei itse ymmärtänyt olevan itselleen enemmän vahingollisia. Ohjelman päähenkilöille myös näytettiin heidän omat jaksonsa ennakkoon ja heidän kanssaan juteltiin niistä. Myös *Tuhkimotari-noita*-ohjelman päähenkilöille näytettiin jaksot ennen kuin ne tulivat televisiosta. Tarpeen vaatiessa asiavirheitä myös korjattiin.

Olsson sanoo, että on huomioitava, että kun aiheet ovat näin rankkoja, se on myös työryhmälle rankkaa. Hän kokee, että kun tehdään tämän tapaisia sarjoja, on tärkeää muistaa resursoida oikein jo ohjelmaa suunniteltaessa: tarvittavat toimet on huomioitava jo budjetoidessa ja niihin tulee varautua aikataulullisesti.

Olsson sanoo myös miettineensä, että realityn tekijöille tarvittaisiin lisää koulutusta vastuullisuudesta ja ihmisten vaikeiden kokemusten kohtaamisessa. Usein päähenkilöt tukeutuvat työryhmään, erityisesti ohjaajaan, ja työryhmällä olisi hyvä olla paremmat valmiudet näihin kohtaamisiin. Hän kokee, että tämän tapaisia ohjelmia ei pidä jättää tekemättä, siksi, että niissä voi olla haasteita, vaan lisätä valmiuksia niiden tekemiseen ja castin näkökulmasta ohjelman tekemisen miettimiseen.

4.7 Konseptin muutokset

Sekä Olsson että Morottaja kertovat tekemänsä ohjelman kokeneen jonkinlaista muutosta kausien välillä. Olsson kertoo, että sarjan painotus muuttui selvästi ensimmäisen kauden jälkeen. Muodonmuutuskokeilu ei ollut enää keskeisimmässä roolissa, vaan taustatarinoiden merkitys kasvoi. Vaikka ohjelma ei merkittävästi muuttunut rakenteeltaan, tekijöiden näkemys sarjan sisällön pääpainosta muuttui merkittävästi.

Olsson sanoo, että ohjelman runko ei juuri muuttunut, mutta yksi treffikumppani poistettiin, jotta saatiin kestoja enemmän keskusteluille. Ensimmäisellä kaudella päähenkilö kohtasi neljä treffikumppania ja toisella ja kolmannella hän kävi treffeillä kolmen henkilön kanssa. Olsson kertoo, että kolmanteen kauteen tuli myös pieni rakenteellinen muutos. Siihen lisättiin päähenkilön itsestään kuvaama video, jossa hän jättää katsojille jonkinlaisen viestin koskien elämäntilannettaan ikään kuin vertaiskokemuksen. Nämä saattoivat sisältää katsojalle kohdistetun tsemppauksen, että tämä voi selvitä vastaavista kokemuksista.

Ensimmäisellä kaudella treffikumppanit eivät tieneet etukäteen ohjelman perusideasta eli siitä, että naiset olivat treffeillä meikittä ja varsin eri näköisinä kuin yleensä. Heille selvisi tämä vasta, jos heidät valittiin toisille treffeille. Toisille treffeille päähenkilöt saivat valita, laittaisivatko meikkiä vai eivät. Usein he päätyivät meikkaamaan vähän aiempaa kevyemmin.

Toisella kaudella, jossa naiset kertoivat rankoista kokemuksistaan, he myös kertoivat näistä treffikumppaneilleen jokaisilla kolmilla treffeillään. Näin tehtiin myös kolmannella kaudella. Kolmannella kaudella tähän tehtiin kuitenkin sarjan treffikumppaneiden castingiin vaikuttava muutos. Olsson kertoo, että kolmannella kaudella haluttiin, että treffikumppanit olisivat valmiimpia käsittelemään rankoja kokemuksia. Tämä varmistettiin castaamalla treffikumppaneiksi henkilöitä, joilla oli vastaavia kokemuksia tai haasteita elämässään. Olsson sanoo päätöksen syntyneen siitä, että kohtaamiset treffeillä olisivat tasavertaisempia. Olsson kuvailee päätöksentekoa näin:

Toisen tuotantokauden jälkeen oli sellainen olo, että ne mimmit (päähenkilöt) olivat kauhean viisaita, puhuivat rankoista asioista, maailmasta, itsestään ja ihmisen psyykestä hienolla tavalla ja sitten kun ne pöllähtivät sinne treffeille ja ne deitit (treffikumppanit) tuntuivat pinnallisilta, koska eivät olleet valmistautuneet puhumaan niin syvällisistä asioista. (Olsson 2023)

Olsson sanoo, että kun päähenkilö vaikka yhtäkkiä kertoi treffeillä, että hänet on silvottu, ei treffikumppani ollut osannut varautua sellaiseen keskusteluun. Olsson kuitenkin korostaa, että ohjelmassa ei ollut tarkoitus saattaa treffikumppaneita hölmöön valoon. Siksi kolmannelle kaudelle castattiin deittejä, joilla oli vastaavia kokemuksia, jotta keskustelu toimisi paremmin ”samalla levelillä”.

Sinkut paljaana -ohjelmassa tehtävän muodonmuutoksen, meikinpoiston, rooli pieneni toisella ja kolmannella kaudella. Olsson kuvailee muutosta näin:

Se (muodonmuutos) tavallaan häipyi sellaiseksi pieneksi hauskaksi yhdistäväksi tekijäksi ja yksityiskohdaksi, formaattielementiksi, enemmän kuin sisällölliseksi painopisteeksi. Se oli tavallaan sellai-

nen formaattielementti, joka oli erilainen kuin muissa deittailuohjelmissa. (Olsson 2023)

Olsson kertoo, että ensimmäisellä kaudella päähenkilöt jännittivät meikinpoistoa. Toisella ja kolmannella kaudella he jännittivät enemmän rankoista asioista kertomista erityisesti treffikumppaneilleen. Olsson sanoo ajattelevansa, että suomalainen yhteiskunta on sellainen, että harva nainen jännittää kuitenkaan kamalasti ilman meikkiä olemista. Olsson sanoo kuitenkin, että myös toisella ja kolmannella kaudella käsiteltiin ulkonäköpaineita, koska ne olivat myös osana käsiteltyjä traumoja. Hän ajattelee, että koettuihin traumoihinkin liittyen, kuten kehodysforiaan, syömishäiriöön tai koulukiusaamiseen liittyen meikinpoisto saattoi olla kova paikka.

Myös *Tuhkimotarinoita*-ohjelma koki muutoksia. Aluksi sarjan jaksojen päähenkilöt, muuttajat, olivat ainoastaan naisia. Kolmannella ja neljännellä kaudella mukana oli myös miehiä. Nyt jälkikäteen Morottaja arvioi sen, että muuttajat eivät olleet alusta asti myös miehiä, olleen virhearvio. Miehiä otettiin mukaan, kun katsojapalautteessa tuli toiveita tuoda myös miesnäkökulmaa esiin. Jaksot, joissa miehiä oli, olivat Morottajan mukaan lopulta hyvin suosittuja.

Morottaja mainitsee, että ohjelma muuttui niin, että alussa tarinaa ja muutosta oli arviolta suhteessa yhtä paljon, mutta lopulta tarina vei enemmän tilaa ohjelmasta. Hän arvioi, että lopulta noin kolmasosa oli muodonmuutosta ja kaksi kolmasosaa tarinaa. Morottaja epäilee, että sisällön painottuminen tarinavetoisemmaksi saattoi liittyä siihen, että sekä hän että toinen ohjaaja-käsikirjoittaja Pauliina Jalasmaa, ovat taustaltaan journalisteja, ja tarinaan painottuminen tuli heiltä luontaisesti. Morottaja kuvailee, että muodonmuutos oli alun perinkin kuin kirsikka kakun päällä. Hän ei usko, että pelkkään muodonmuutokseen perustuva ohjelma olisi saanut samanlaista suosiota kuin *Tuhkimotarinoita* sai. Morottaja kokee, että ohjelma oli paljon enemmän kuin muodonmuutossarja: ”Muodonmuutos tuotiin sisälle sellaiseen, jossa oli syvällisyyttä ja tarkoitusta, se ei jäänyt vain kuin muotilaastariksi pintaan”.

Morottaja kertoo, että myös se, millaisen muodonmuutoksen päähenkilö koki, muuttui ohjelman teon myötä. Aluksi muodonmuutokset keskittyivät enemmän ulkoisiin muutoksiin, ja lopuksi myös ihmisten vahvuudet, osaaminen ja unelmat korostuivat ulkonäön muutoksen rinnalla. Ulkonäön muutosta ei koettu enää kaikista tärkeimmäksi muutoksen osa-alueeksi. Morottaja kertoo, että muutos saattoi olla myös sellainen, että päähenkilö esimerkiksi opetteli itsepuolustuslajeja tai muuta vastaavaa hänelle sopivaa.

Morottaja kertoo, että ohjelmasta tuli vertaistukiohjelma, jossa Facebook-yhteisöllä oli iso rooli. *Tuhkimotarinoita* oli ensimmäinen ohjelma Morottajan uralla, jolle luotiin Facebook-sivusto. Morottaja sanoo ohjelmalla olleen toistakymmentä tuhatta seuraajaa Facebookissa. Sivulla myös käytiin aktiivista keskustelua.

Morottaja sanoo, että ohjelmaa tehdessä mietittiin myös paljon sitä, millaista maailmankuvaa se välittää: ”Mietittiin, sitä minkälaista kuvaa me luodaan ja uusinnettaanko me jotain vanhoja käytänteitä tai ajatusmalleja ihan huomaamattamme.” Morottaja sanoo, että välillä on tarpeellista käydä läpi, että jos tehdään jollain tietyllä tavalla, ”niin mistä se kertoo ja mitä sen takana voi olla”. Morottaja sanoo, että muodonmuutoksiin liittyen eettisiä pohdintoja ei ollut, koska toiveet muutoksesta lähtivät päähenkilöistä itsestään. Morottaja korostaa, että he eivät missään nimessä lähteneet ehdottelemaan, mitä muutoksia päähenkilön kannattaisi tehdä. Sarjassa ei juuri tehty kirurgisia toimenpiteitä. Yhden päähenkilöstä luomet leikattiin hänen toiveestaan. Jaksossa päähenkilö kävi lääkärissä, jossa todettiin, että kyseessä ei ollut pelkästään kosmeettinen haitta. Morottaja kuitenkin sanoo, että sen jälkeen päädyttiin, että vastaavia ei enää tehdä. Yhdelle myös korjattiin hampaita, koska hän koki, että ei koskaan uskalla hymyillä niin, että hampaat näkyvät. Nämä olivat kuitenkin muutoksista isoimmat. Morottaja sanoo, että vahva viesti, jota haluttiin välittää, oli, että ihminen riittää sellaisena kuin on. Morottajan mukaan kauneuskirurgiasta ei kuitenkaan ollut tehty mitään linjausta, jolla sitä olisi ennalta suljettu pois. Hänen mukaansa sitä olisi voitu harkita, jos ihmisellä olisi ollut siihen hyvät perustelut. Morottaja sanoo, että he eivät myöskään halunneet olla moralisoimassa sitä, mitä saa tehdä ja

mitä ei. Hän kuitenkin kokee, että kauneuskirurgia ei ollut *Tuhkimotarinoissa* millään tavalla keskiössä eikä olennaista.

4.8 Konseptin onnistuminen

Morottaja toivoo, että katsojalukujen sijaan voitaisiin mitata ”piston syvyyttä” eli sitä, miten syvästi ohjelma on katsojaan vaikuttanut. Hän kokee, että aktiivisesta Facebook-yhteisöstä ja hyvästä palautteesta päätellen ohjelma on onnistunut vaikuttamaan katsojiin ja olemaan näille merkityksellinen. Facebook-ryhmästä huomasi, että ohjelma toimi vahvasti vertaistukena katsojille ja siellä käytiin aktiivista vuoropuhelua. Morottaja kokee tärkeänä, että Facebook-ryhmästä huomasi, että ohjelma ei ollut ”hällä väliä” katsojille vaan sillä oli merkitystä:

Se että saat televisio-ohjelmalla jonkun nauramaan, itkemään ja tuntemaan aidosti on tänä päivänä aika hyvä. Siinä että ihmiset ovat itkeneet, nauraneet ja kokeneet onnistumisen riemua näiden (päähenkilöiden) rinnalla, on kyse just siitä piston syvyydestä. (Morottaja 2023)

Morottaja kokee, että tämän tyyppiset ohjelmat saavat helposti kritiikkiä ja ne laitetaan ”akkainlehtikategoriaan”. Morottaja sanoo, että tällaista tyypittelyä vastaan he olivat valmiita taistelemaan, koska kokee, että naistenlehdet ovat mahdollisia ja ammattijournalistien tekemiä. Morottaja myös kuvailee, että tekijätiimi halusi ylpeänä seisoa ohjelman takana, jotta arvostaisi näin päähenkilöitä ja katsojia. *Tuhkimotarinoita* sai kuitenkin Morottajan mukaan hyvin vähän kritiikkiä.

Yksi onnistumisen mittari oli myös se, millainen kokemus on ollut päähenkilölle. Morottaja kertoo, että yleensä tarinaosiot kuvattiin erikseen, ja sen jälkeen viikko kuvattiin päähenkilön muutosta. Morottaja kuvailee monen päähenkilön sanoneen sen viikon olleen ”parasta aikaa sitten lapsien syntymien”. Morottaja kertoo, että myös koko kuvaustiimillä oli vaikutusta siihen, että päähenkilölle jäi hyvä kokemus. Se, millainen filis päähenkilöille jäi, piti olla tiimillä mielessä

myös silloin kun kamera ei käynyt. Tämän takia pyrkimyksenä oli, että tiimi pysyi kuvausten ajan samana.

Morottaja toteaa, että jos sielu on rikki, sydän särkynyt tai muuta vastaavaa, niin kaikki hyvä mitä tulee, on totta kai parantavaa, oli se mitä hyvänsä. Hän kertoo olleensa melkein kaikkien ohjaamiensa jaksojen päähenkilöiden kanssa jälkeinpäin yhteyksissä ja on kuullut heidän kuulumisiaan ohjelman teon jälkeen. Morottaja sanoo, että monen kohdalla ohjelmaan osallistumisen jälkeen elämä on muuttunut jollain tavalla. Hän kuitenkin sanoo, että usein muutos oli jo jollain tavalla käynnissä ennen ohjelmaan osallistumista, eikä hän osaa sanoa kuinka suuri vaikutus ohjelmalla muutokseen oli, mutta epäilee, että ohjelma oli pieni pisara vyöryssä. Hän sanoo, että ohjelman teon jälkeisissä kuulumisissa on ilmennyt muun muassa, että ”on vaihdettu alaa, löydetty uusi kumppani tai muuta vastaavaa”.

Morotta ei osaa sanoa mikä muodonmuutosohjelmissa kiehtoo katsojaa. Hän toivoo, että Tuhkimotarinoissa katsojia olisi kiehtonut vahva tarina ja halu nähdä, että päähenkilö saa elämäänsä hyvää, että tämä kehittyy, oppii uusia asioita ja hyväksyy itsensä.

Olsson sanoo, että oli hämmentävää, että rankkojen tapausten ja viihteellisyyden yhdistäminen toimi niin hyvin:

Ajattelin aluksi, että se ei voi toimia, että puhutaan jostain tosi vakavista asioista, traumaattisista kokemuksista ja mielenterveysjutuista ja sen jälkeen otetaan kikatellen meikit pois ja mennään treffeille, mutta ehkä se toi siihen viitekehyksen, jonka avulla niitä vaikeita asioita pystyi kuuntelemaan, koska siinä sai kevennyksen välissä. (Olsson 2023)

Olsson ajattelee, että naiset näyttäytyivät inhimillisinä nuorina naisina, ja kokee tärkeäksi, että rankat kokemukset tulevat koko ajan heidän itsensä kertomina eivätkä esimerkiksi asiantuntijan haastattelemana: ”Siinä mentiin kevyempään sisältöön ja rankempaan sisältöön sen saman ihmisen kokemuksen kautta, niin se toi siihen sellaisen sisällöllisen jatkumon.” Hän kertoo, että päähenkilöt tiesi-

vät mihin kokeiluun lähtivät ja olivat valmiita siihen: ”Hän (päähenkilö) teki tällaisen kokeilun ja matkan, joka yhdisti sisällön luonnollisemmalla tavalla kuin muun tyyppisissä formaateissa on yhdistynyt.” Hän kertoo ajatelleensa, että rankkuuden ja kepeyden yhdistämisen eteen joutuisi tekemään paljon enemmän töitä, mutta koki yllätyksekseen niiden istuvan hyvin samaan jaksoon.

Olsson sanoo, että mietti sarjaa tehdessä paljon, millaista naiskuvaa sarja välittää: ”Mehän annettiin yksi näkökulma näiden asioiden käsittelyyn, yhdet mielipiteet, yhden ihmisen tarina, yhden naisryhmän kommentit.” Olsson myös sanoo, että se mitä hän sisällöntekijänä lopulliseen ohjelmaan valitsee, on toki myös subjektiivista. Hän ajattelee, että yksi ohjelma ei voi käsitellä aihetta kaikilta kanteilta vaan vastaus on ennen kaikkea medialukutaidossa.

5 Johtopäätökset

Halusin käsitellä tässä opinnäytetyössä sitä, miten tällainen muodonmuutosta ja raskaita kokemuksia yhdistävä konsepti on rakentunut, miten konsepti on muuttunut tekemisen myötä, mitä tekemisestä on opittu ja miten päähenkilöistä on huolehdittu. Haastatteluista ilmeni, että rankkoja tarinoita ja muodonmuutosta yhdistelevät realitykonseptit on koettu tekijöiden näkemyksen mukaan toimiviksi, vaikka molempien tutkittujen ohjelmien tekijätiimeissä oli ennakkoon mietitty voisiko yhdistelmä toimia. Alun perin taustatarinat tulivat *Tuhkimotarinoiden* konseptiin mukaan, koska ei haluttu, että ohjelma jäisi pinnalliseksi. Vaikka tuotantotiimiä ensin mietitytti, voisivatko pinnallisempi muodonmuutos ja rankat taustatarinat toimia yhdessä, koettiin jo casting-vaiheessa, että moni taustatarinoissa käsitelty aihe linkittyi myös ulkonäköön ja siihen liittyviin epävarmuuksiin.

Tutkittujen ohjelmien konseptit olivat muuttuneet jonkin verran eri tuotantokausien välillä. *Sinkut paljaana* -ohjelman pääpainotus oli siirtynyt muodonmuutuskokeilusta taustatarinoihin, jotka ensimmäisellä kaudella olivat pienemmässä roolissa. Niihin päädyttiin painottamaan, koska niiden koettiin antavan vertaiskokemuksia ja ymmärrystä aiheista. *Sinkut paljaana* perustui ostettuun formaattiin,

mutta myös formaatti taipui näihin muutoksiin ohjelman painopisteessä. Muutos vaikutti sarjan castingiin, jossa siirryttiin etsimään ennen kaikkea päähenkilöitä, joilla oli tarinoita jaettavanaan sen sijaan, että olisi etsitty päähenkilöitä, joille meikkien poistaminen olisi kova paikka. Sarjan painopisteen muutos vaikutti lopulta myös treffikumppanien castingiin, sillä haluttiin, että treffikumppaneilla olisi vastaavia kokemuksia elämässään, jotta he osaisivat kohdata päähenkilöt treffeillä.

Myös *Tuhkimotarinoita*-ohjelmassa taustatarinat olivat lopulta muodonmuutosta keskeisemmässä roolissa. Aluksi ne olivat ohjelmassa yhtä suuressa roolissa, mutta myöhemmin tarinat veivät ohjelmasta noin kaksi kolmasosaa. Aluksi ohjelmaan otettiin ainoastaan naisia päähenkilöiksi, mutta yleisön toiveesta myös miehiä otettiin mukaan. Miesten mukaan ottamista pidettiin hyvänä ratkaisuna. *Tuhkimotarinoiden* muodonmuutokset muuttuivat myös kausien myötä niin, että ne eivät kohdistuneet ainoastaan ulkonäköön, vaan niissä haluttiin nostaa esiin myös ihmisten vahvuuksia, osaamista ja unelmia.

Ohjelmien päähenkilöitä castatessa tehtiin huolelliset taustahaastattelut. Niillä selvitettiin *Tuhkimotarinoissa* sitä, miten henkilö osaa kertoa tarinaansa, riittääkö tarinasta kannattelemaan kokonainen jakso ja kertooko henkilö omaa tarinaansa. Haastatteluiden jälkeen päähenkilöehdokas kutsuttiin vielä koekuvaukseen, mutta koekuvaukseen kutsuttiin mahdollisimman vähän ehdokkaita, jotta ei tulisi pettymyksiä. *Sinkut paljaana* -ohjelman casting-vaiheessa tehtiin myös laajat haastattelut, jotta tiedettiin myös, miten päähenkilöt reagoisivat muiden ohjelman päähenkilöiden kokemuksiin.

Hosteilla oli ohjelmissa toisistaan poikkeavat roolit. *Sinkut paljaana* -ohjelman host oli ammattitoimittaja, joka saattoi myös haastaa kysymyksillään päähenkilöitä. Hän oli samalla myös vertainen, joka käsitteli muun muassa ulkonäköön liittyviä paineita omilla sosiaalisen median kanavillaan. *Tuhkimotarinoiden* hostia kuvattiin olkapääksi ja kanssakulkijaksi. Hän johdatteli päähenkilön läpi muutoksen. Molemmissa ohjelmissa oli kuitenkin koettu, että myös ohjaajalla oli keskeinen rooli päähenkilöiden tukijana.

Haastatteluissa keskeiseksi teemaksi nousi vastuu päähenkilöistä. Tekijät olivat luoneet itselleen toimintatapoja, joilla huolehtia päähenkilöistä. Näitä toimintatapoja olivat muun muassa sen miettiminen oliko päähenkilö päässyt yli kokemastaan kriisistä, koskiko kriisi muita kuin häntä itseään ja olisiko siitä esimerkiksi päähenkilön lapsille haittaa. Oli myös päädytty siihen, että päähenkilön tarinasta ei tarvitse kertoa kaikkea, joko häntä itseään tai hänen läheisiään suojellakseen. *Sinkut paljaana* -ohjelmassa oli päädytty käyttämään psykologia apuna, koska koettiin, että ammattilainen osaa myös tulkita, missä kohdissa päähenkilö saattaa kertoa enemmän kuin hänelle itselleen olisi hyväksi. Koettiin tarpeelliseksi, että näitä asioita mietitään jo tuotantoa suunniteltaessa. Haastatteluissa nousi esiin, että työryhmällä olisi myös hyvä olla valmiuksia kohdata raskaita aiheita ja ehdotettiin, että sellaista voitaisiin lisätä myös realityn tekijöiden koulutukseen. Koettiin, että tämän tyyppisiä ohjelmia ei pitäisi jättää tekemättä, koska niissä voi olla haasteita, vaan lisätä osaamista haasteiden kohtaamiseen ja päähenkilön näkökulmasta tilanteiden miettimiseen.

Molemmissa ohjelmissa oli pohdittu sitä, millaista naiskuvaa ne välittävät ja millainen sanoma niillä oli. *Sinkut paljaana* -ohjelmassa haluttiin herätellä keskustelua ulkonäön merkityksestä nykypäivänä ja rohkaista ihmisiä sekä hyväksymään oma luonnollinen ulkonäkönsä että puhumaan avoimesti vaikeista aiheista. *Tuhkimotarinoissa* ei haluttu, että ohjelma olisi muotilastaari, vaan päähenkilön ulkonäön muutoksella pyrittiin siihen, että ihmisen sisäinen ja ulkoinen maailma tukisivat toisiaan ja että ihminen itse kokisi olevansa niiden kanssa tasapainossa. Korostettiin, että muutokset lähtivät ihmisten omista toiveista.

Mielestäni tällaisille viihteellisissä raameissa oleville ohjelmille, joissa käsitellään selviytymistarinoita tai raskaita kokemuksia, voi nähdä olevan tarvetta. Molemmat ohjelmat ovat saaneet useamman tuotantokauden, ja siitäkin voi päätellä, että niille on riittänyt katsojia tilaajien toiveiden mukaisesti. Uskon, että katsojat ovat voineet löytää näiden ohjelmien kautta käsittelyyn aiheita, jotka saattaisivat muuten olla heille vieraampia. Esimerkiksi silpomisen esiintuominen tämän tyyppisessä ohjelmassa voi nostaa tietoisuutta aiheesta. Kun ohjelman päähenkilö kertoo omista kokemuksistaan, voi aihe tulla siten katsojaa lähemmäksi. Il-

man raskaita taustatarinoita näissä sarjoissa olisi ainoastaan muodonmuutos – *Sinkut paljaana* -ohjelmassa myös deittirealityosio. Ne voisivat toimia niinkin viihdyttävänä formaatteina, mutta taustatarinoiden myötä ohjelmien vaikutus katsojaan syvenee.

Tärkeimmät haastatteluista saamani opit liittyvät vastuulliseen päähenkilöistä huolehtimiseen. Se pätee yhtä lailla kaikkiin ohjelmiin, mutta on tärkeää erityisesti, kun kyseessä on ohjelmatyyppi, jossa päähenkilöt kertovat omista ranakoista kokemuksista. On olennaista huolehtia, että työryhmässä on ymmärrystä, osaamista ja toimintatapoja, joita noudattaa, jotta kokemus on päähenkilölle turvallinen ja positiivinen. Tärkeä huomio on myös se, että edellä mainittuihin toimintatapoihin tulisi resursoida aikaa ja rahaa jo ohjelmakonseptia suunniteltaessa. Toisaalta myös kausi kaudelta voidaan oppia uutta ja löytää parempia toimintatapoja.

Lähteet

Biressi, Anita & Nunn Heather 2005. Reality TV: Realism and Revelation. New York: Columbia University Press.

Bruculier, Julia 2018. A Ranking of Makeover TV Shows, From The Destructive to The Uplifting. Verkkolehti. New York: Huffpost. https://www.huffpost.com/entry/makeover-reality-tv-shows_n_5b2ac118e4b0040e273f448c Viitattu 8.11.2023.

Duca, Lauren 2014. What's It Really Like To Get Extreme Plastic Surgery, From A Former 'Swan' Contestant. Verkkolehti. New York: HuffPost. https://www.huffpost.com/entry/extreme-plastic-surgery_n_6036110 Viitattu 8.11.2023.

Finnpanel 2023. Katsotuimpien ohjelmien Top-listat. <https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vko/top50p/2023/42/top50p.html> Viitattu 8.11.2023.

Heller, Dana 2007. The Great American Makeover: Television, History, Nation. New York: Palgrave Macmillan.

Majamaa, Maiju 2009. Mediatutkija Veijo Hietala: Tosi-tv ruokkii tirkistelyn himoa. Verkkootikkeli. Helsinki: Suomen kuvalehti. <https://suomenkuvalehti.fi/juutut/kotimaa/talous/mediatutkija-veijo-hietala-tosi-tv-ruokkii-tirkistelyn-himoa/> Viitattu 8.11.2023.

Nikkanen, Are & Vacklin, Anders 2012. Television runousoppia. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Rajala, Annika 2016. Tositelevisio kuvaajan silmin. Opinnäytetyö. Metropolia, Elokuva ja televisio. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/113195/Rajala_Annika_Metropolia_Ammattikorkeakoulu_Tositelevisio_kuvaajan_silmin.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 8.11.2023

Scheiner, Georganne 2003. Historical Journal of Film, Radio and Television. Would you like to be Queen for a day?: finding a working class voice in American television of the 1950s. Verkkootikkeli. Abingdon-on-Thames: Taylor & Francis Online. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0143968032000126654> Viitattu 8.11.2023.

Sender, Katherina 2012. The Makeover: Reality Television and Reflexive Audiences. New York and London: New York University Press.

Taylor, Anthea 2016. The (unsuccessful) reality television made under: Class, illegitimate femininities, and resistance in *Snog, Marry, Avoid*. Perth: Outskirts. https://www.outskirts.arts.uwa.edu.au/_data/assets/pdf_file/0007/2950900/Outskirts-Taylor.pdf Viitattu 8.11.2023

Wikipedia 2023a. Lain nimessä. Verkkotietosanakirja. https://fi.wikipedia.org/wiki/Lain_nimessä Viitattu 8.11.2023

Wikipedia 2023b. Snog, Marry, Avoid. Verkkotietosanakirja. https://en.wikipedia.org/wiki/Snog_Marry_Avoid%3F Viitattu 8.11.2023

Sommar, Heidi 2010. Seitsemän suomalaista kertoi ysäriinuoista tositelevisiön keinoin. Verkkootikkeli. Yle.fi <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2010/06/15/seitseman-suomalaista-kertoi-ysarinuorista-tositelevision-keinoin> Viitattu 8.11.2023

Yle.fi 2010. Suomen huonoin TV-sarja nyt Elävässä arkistossa. Verkkootikkeli. <https://yle.fi/a/3-5691490> Viitattu 8.11.2023

Yle puhe 2016. Puheen iltapäivä: Mape Morottaja: Toivon, että Tuhkimotarinoita aiheuttaa katsojissa "myötäylypeyttä". Radio-ohjelman verkkotaltiointi. <https://areena.yle.fi/audio/1-3794907> Viitattu 8.11.2023

Åberg, Erica & Sarpila, Outi & Sippel, Kirsti 2021. Sinkut paljaana -sarja ei vähennä ulkonäköpaineita vaan korostaa kapeita kauneusihanteita. Verkkootikkeli. Turun yliopisto. <https://www.utupub.fi/handle/10024/163826> Viitattu 8.11.2023

Haastattelut

Aalto Erna 2021, Vastaava tuottaja, Aito Media, 29.4.2021

Morottaja Mape 2023, Ohjaaja-käsikirjoittaja, Yle, 21.9.2023

Olsson Vera 2022, Ohjaaja-käsikirjoittaja, Mediawan Finland, 5.10.2022